ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԴ Կ. ՊՈԼԻՍ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 23, 1911 ԹԻՒ 38

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՐԻԶՈՆԸ. Մարոքեան քանակցութիւնները։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ. Մանուկները եւ Եկեղեցին։

ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՆՔ. Աղօթքը կրնա՞յ ոեւէ բան կատարել աղօթող մարդէն զատ ուրիշի մը վրայ։

ԳԻՏԱԿԱՆ. Չինաստանի ապագան։

ԸՆԹԱՑԻԿ ՆԻՒԹԵՐ. Մեր վարժարանները։

ԳՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ. Զեմ առանձին, (ոտանաւոր) Վ. Նասակար օդ։

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ. Աւետարանչական պարտականութիւն եւ պատեհութիւն ի Թուրքիա, Ի՞նչպէս առաջնորդուեցայ հաւատալու մեր Տէրոջ Երկրորդ Գալստեան, Ի՞նչպէս օգնենք Սասունի, Սպիտակ ցեղին ապագան, Ութոտեանի մը որսացուիլը, Հայ կեանքը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՈՐԻԶՈՆԸ

ԱՐԱՐՔԵԱՆ ԲԱՆԱԿ ՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐՔ

Քաղաքական աշխարհի այժմու ամենակարեւոր և Եւրոպական խաղաղութեան լրջօրէն սպառնացող միակ գործը Ֆրանսայի և Գերմանիոյ բանակցութիւնն է Մարոքեան խնդրին վրայ։ Ի տարբեւ կու տանք ատոր նկատմամբ Թայմսի անցեալ երկուշաբթի օրուան համբողջ խմբագրականը.

Շաբաթ դիշեր Փարիզ հասաւ Գերմանիոյ պատասխանը խնամով պատրաստուած Ֆրանսական այն առաջարկներուն զորոնք Մ. Ժիւլ Քանպոն Պերլին բերաւ։ Անտարակոյս այդ պատասխանը այժմ Մ. ոը Սէլվի և պաշտօնակիցներուն կողմէ կը կշռուի ու կը քննուի այն ուշադրութեամբ և ուշիմութեամբ որու արժանի է և այն հաչտարար տրամադրութեամբ զոր պատասխանատու դիրքեր գրաւող Ֆրանսացի պետական մարդիկ ցոյց տուին բանակցութեան բովանդակ ընթացքին մէջ։ Հաւանական կը համարուի որ դահլիճը վաղը գումարուի, և հինգշաբթի ալ նախարարական խորհուրդ տեղի ունենայ Մ. Ֆալիէրի նախագահութեամբ։ Չարկաւ անկարող ենք դուշակել թէ արդեօք Գերմանիոյ դիտողութիւններով յարուցուած խնդիրները հասուն պիտի համարուի՛ն որոշումի տալու համար։ Սակայն կրնանք ապահով ըլլալ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը փափաք չունի արդէն իսկ երկարած «խօսակցութիւնները» անտեղիօրէն երկարաձգելու։ Արդարեւ պաշտօնական տեղեկութիւն մը չկայ Գերմանական պատասխանին բնութեան նկատմամբ, Բայց մեր Փարիզեան թղթակիցը կ'ըսէ թէ կարելի է ապահովապէս ենթադրել թէ «Ֆրանսական առաջարկները ոչ իրենց ընդհանուր հանգամանքով և ոչ իրենց մասնաւոր հանգամանքով անպայման ընդունելութիւն գտած են Պերլինի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ։» Ինք չկրնար վաւերական տեղեկութիւն մը տալ Ֆրանսական պաշտօնապրին այն կէտերուն վրայ, որոնց դէմ առարկութիւն եղած է։ Բայց կ'ըսէ թէ Փարիզի տպաւորութիւնն ի՛նչ է անոնց ընդհանուր բնութեան նկատմամբ։ Այդ քաղաքին հանրային կարծիքով, Գերմանիա, թէեւ Մարոքի մէջ բաց դրան քաղաքականութիւնը բարչխաւորելու վրայ կը խօսի, իրականապէս չանդրադիր է առանձնաչնորհեալ դիրք մը ստանալ հոն Ֆրանսայի մօտ։ Եթէ այդ է անոր բուն նպատակը, հարկաւ իրագործելի չէ։ Ֆրանսական ոչ մէկ դահլիճ կրնայ տալ զայդ անոր, վասն զի թէ՛ Ֆրանսայի չահերը և թէ՛ Մարոքի մէջ գործ ունեցող ուրիշ տէրութիւններու դաշնագրական իրաւունքները և չահերը կ'արգելեն զայդ։ Մ. Բայեօի դահլիճը բնականապէս գիտէ զայս, և մեր թղթակիցը կը հաստատէ թէ դահլիճը բնաւ դիջում պիտի չընէ այս մասին։ Կը տեսնէ այն թէ Գերմանիոյ տնտեսական ուեւէ բացառիկ առաւելութիւններ ընծայելով՝ իսկոյն պիտի եղծանէ յարգը քաղաքական այն երաչխաւորութիւններուն զորոնք Ֆրանսա կը պահանջէ ստանալ փոխարէն։ Դահլիճը պատրաստ է Ռոնկօի մէջ կարեւոր հողամասմը տալ Գերմանիոյ՝ քաղաքական այդ երաչխաւորութիւններուն համար։ Բայց պատրաստ չէ այդ հողամասը տալ, և մեր թղթակիցը կ'ըսէ թէ Ֆրանսական ազգը պիտի չհաւատար որ տայ, եթէ քաղաքական երաչխաւորութիւնները պիտի տան Գերմանիոյ տնտեսական մասնաւոր առանձնաշնորհներ տալով։

Եթէ այս է արդարեւ երկու կառավարութիւններուն միջեւ յուզուող գլխաւոր խնդիրը, անյուսալի է որ Ֆրանսայի դահլիճը տեղի տայ։ Ֆրանսացիները, կ'ըսուի մեզի, հաստատ որոշած են որ ուեւէ պատրուակով Մարոքի մէջ քաղաքական միջամտութիւն ընելու նոր պատեհութիւն չտան Գերմանիոյ։ Նախարարները հաստատ որոշած են հաւատարիմ մնալ այն սկզբունքներուն զորոնք այնքան յայտարարեցին և այն հաւաստիքներուն զորոնք տուին ու առին թէ՛ Փեթերսպուրկի, թէ՛ Լոնտոնի մէջ։ Գերման աչխարհավարներ ու գիւանագէտներ կատարելապէս տեղեակ ըլլալու են թէ այս է Բայեօի դահլճին դիրքը և ուրիշ դիրք կարելի չէ անոր համար։ Հէր Ֆոն Բիտէրլէն վէհերէր չաբաթ օր արհամարհանքով խօսած է, կ'ըսուի, տիմարաբար տարածուած վրդովիչ լուրերուն վրայ և յայտարարած է թէ անձկութեան տեղի չկայ բնաւ։ Այսպէս ըսած ըլլա՛յ թէ ոչ, մենք տակաւին չունինք թէ ինք և միւս քաղաքական անձնաւորութիւնները, որոնց կը պատկանի այս ծանր ու փափուկ խօսակցութիւնը վարելու պատասխանատուութիւնը, մեծ դժուարութեան մատնուած են ստորագասականներու տարապայման նախանձաւորութեան պատճառով։ Վօի երկու կողմն ալ կարգ մը ստորակարգ պաշտօնեաներ և անոնց դաղափարակից օրագրողներ հակում մը ունին կարծես նախարարներու և դեսպաններու վրայ բուռն ազդեցութիւն գործելու։ Այս հակումն է որ գլխաւորապէս յառաջ բերաւ այն անբաւաւոր անկալութիւնները, վտանգաւոր երկիւղները և ընդհանուր ձգտումը որ կը նեղեն ճչմարիտ դի-

ւանագէտները և կը կազմեն անոնց դործը։ Պերլինի սակարանին մէջ դիներու անկումը և բէօնիկսբերկէ մինչեւ Մոլ խնայողական անտուկնեբ չատին վրայ ժողովրդին խուժումը մասամբ կրնան տնտեսական պատճառներու արդիւնք ըլլալ, բայց յայտնապէս մեծ մասամբ արդիւնք են այն երկիւղներուն զորոնք Գերմանի լրագիրներէն ոմանք և անոնց ներշնչողները յառաջ բերին կանխամտածութեամբ։ Վերոյիշեալ այս արտայայտութիւնը չկրնար հաճելի ըլլալ կառավարութեան, բայց հարիւր կրնայ չափաւորութիւն Պոլոնիոյ մէջ երեւցածներուն նման ընդհանուր խօսքերով Լոյալ Անդամները կը յանդգնին թելադրել թէ ազէկ կ'ըլլայ որ կառավարութիւնը Նոյո Տէոյչէ Կալէրի վերջին թիւերէն միոյն մէջ եղածէն զատ նոր մտքեր ընէ։

Պերլինի մէջ զարմանք կը յայտնուի որ ուրիշ ազգեր չեն գնահատեր այն ժեթոտը որով Գերմանիա «հանդարտ աշխարհի մարտը» կը մղէ Մարոքի մէջ։ Անոնք և մանաւանդ, հարկաւ, Անգղիա կ'համբաստանուին իբրեւ Գերմանի դործեր ու Գերմանի դիտաւորութիւններ սխալ ներկայացնող։ Պիտի ուրախանանք մենք, երբ հաստատուի թէ մենք կը սխալինք և թէ Գերմանիա իրօք, ինչպէս կ'ըսեն այդ լրագիրները, ոչինչ աւելի կ'ուզէ ունենալ Մարոքի մէջ քան մեր ունեցածին հաւասար տնտեսական իրաւունքներ։ Այդ պարագային Ֆրանսական կարծիքը ուրիշ բան չըլլար, բայց եթէ պատրանքի մը տակ հեծող, և դոհացուցիչ լուծման ուղին ալ հարթ միայն։ Ինչ որ չենք կրցած հասկնալ այս երկրին մէջ և ինչ որ Ֆրանսա և կը կարծենք թէ Ալճեզիրասի դաշնագիրն ստորագրողներէն ուրիշներ չեն կրնար հասկնալ մեզի հետ՝ սա է թէ ինչո՞ւ Գերմանիա, որ վերջնագրոյն վիճակագրութեան համաձայն Մարոքի ամբողջ վաճառականութեան մէջ 9.5 առ հարիւր բաժին մը միայն ունի մեր 37.3 առ հարիւրին հետ բաղդատմամբ, սիրտ պահանջէ տնտեսական առանձնաշնորհում դիրք ունենալ հոն։ Մինչեւ իսկ երբ լայնագոյն հաշուով ներկայացուի Գերմանի վաճառականութեան այդ մասը որ վստահ ենք թէ Անգղիոյ մէջ ոյացաւ կը կատարուի, անոր առեւտրական չահերը չեն կրնար չատ մեծ ըլլալ։ 1909ին Մարոքի հետ իր բովանդակ առեւտուրն ունեցած է 564,000 Անգղ. ոսկիի արժողութիւն։ Եթէ այդ դումարը մօտաւորապէս ուղիղ է, Համպուրկեան 100 ընկերութիւններուն անհատական կորուստը չատ մեծ բան մը չկրնար ըլլալ։ Բայց ի՛նչ ալ ըլլան հոն իր տնտեսական ձեռնարկները, չեն կրնար անոնք Ալճեզիրասի պայմանագիրն ստորագրող միւս պետութիւններուն ունեցածէն աւելի լաւ և աւելի լայն իրաւունքներ տալ իրեն ընդդէմ Ֆրանսայի։ Ֆրանսա, եթէ ուզէ իսկ, չէ կրնար դաշնադրական այդ իրաւունքները բռնաբարել, և այդպիսի փորձութեան մը տեղի չտալու համար հարկաւ դիտէ թէ ի՛նչ կը պարտի իր դինակիցներուն և իր իսկ արժանապատուութեան։ Գերմանի աշխարհավարներ անտարակոյս լիովին կ'ըմբռնեն զայն։ Բայց Գերմանի դիւանակալներէ, նաեւ անոնցմէ ներշնչուող լրագիրներէ ոմանք կարծես յաւէտ կը դանդաղին այս կէտն ըմբռնելու։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՐ ԵՒ ՆԿԵՂԵՑԻՆ

Հ. Ս. Պ.

Կրօնական ճշմարտութեան սերմը ընդունելու ամէնէն յուսալից ժամանակը մանկութիւնն է։ Եթէ կ'ուզենք որ մեր տղաքը ուղիղ ճամբէ ընթանան, երբ չափահաս ըլլան, պէտք է որ անոնց քայլերը դէպ այն ճամբան ուղղենք քանի որ պզտիկ են դեռ։ Թերեւս անմիջական քիչ արդիւնք երեւի մեր հրահանգութիւնէն, սակայն և այնպէս օդտակար տպաւորութիւններ կը գործուին։ Տղայք կը սորվին թէ բարձր էակ մը կայ, ընտիր աշխարհ մը և ապառնի կեանք մը։ Թերեւս քիչ բան կրնան ըսել այս բաներուն վրայ, թերեւս մինչեւ ան իրենց գաղափարները կամ խառն չատ սխալներով զոր իրենց մանկական երեւակայութիւնը արտադրած է։ Բայց ատով հանդերձ օդտակար պիտի ըլլայ անոնց իմացական հորիզոնին ընդլայնումը։ Պիտի տայ անոնց պատկառանքի զգացում մը, առանց որուն՝ իր գլխաւոր հրապոյրներէն մին կը կորսնցնէ մանկութիւնը։ Յօդուածագիրս դասընկեր մը ունէր, փայլուն բայց չղդղդուղ մարդ մը, որ ժամանակ մը Ամերիկայի գլխաւոր եկեղեցիներէն միոյն համբաւաւոր երգչի եղաւ։ Բայց թողուց պաշտօնէութիւնը, բաղդատապէս աննշան վիճակի մէջ անցուց իր վերջին տարիները և ուզեց որ իր չորս զաւակները առանց կրօնական գաղափարի մնան մինչեւ որ զանազան դաւանանքներ քննելու և իրենց համար ընտրութիւն ընելու տարիքն ունենան։ Անկարելի էր այդ, եթէ իր զաւակները հեռի չպահէր ոչ միայն եկեղեցիէ, այլ նաեւ ուրիշ տղայոց ընկերակցութենէն և գրականութեան լաւագոյն արտադրութիւններուն մեծ մասէն։ Արդարեւ կրօնական հաւատքը և կրօնական կեանքը անձնական ընտրութեան իրդիրներ են, բայց պատճառ մը չկայ որ ծնող մը

վարանի իր զաւակներուն հաղորդել ինչ որ ինք կրօնական ուղիղ դաստիար կը հարիի, ինչպէս պատճառ մը չկայ որ ուղիղ դաստիարներ չտայ դիտութեան կամ առողջութեան օրէնքներուն կատարմամբ։

Մենք կ'ուզենք որ մեր տղաքն ընդունին ինչ որ մենք կրօնական ողջ հրահանգութիւն կը նկատենք։ Ո՞ւր պիտի ընդունին զայդ։ Նախ տան մէջ։ Հօր և մօր կրօնական հաւատքը և կեանքը, Սբ. Գրոց պատմութիւնները և կրօնական պարզ հրահանգութիւնը զոր պզտիկը կը լսէ ծնողական դիրկը նստած, տղուն կու տան իր առաջին դաստիարները Աստուծոյ, սրբութեան և յաւիտենականութեան վրայ։ Բայց այս կարեւոր գործին մէջ ոեւէ օգնութիւն պիտի չտանա՞յ ծնողը։ Հաւրկ է որ զայ թէ տղուն կրօնական հրահանգութեան բովանդակ պատասխանատուութիւնը ինք պիտի կրէ, որքան ալ տկար և անկարող դանէ իր անձը։ Ծնողը իր զաւկին մտաւոր կրթութեան համար դպրոցին օգնութիւնը կը վայելէ։ Անոր կրօնական կրթութեան համար օգնութիւնն ո՞ւր պիտի դանէ։

Այդ ալ ժամանակաւ դպրոցի մէջ կ'ընդունուէր մասամբ։ Հարիւր տարի առաջ, յօդուածագրիս ծննդավայրին մէջ, դպրոցները ոչ միայն ամէն առաւօտ Սբ. Գրոց ընթերցումով և աղօթքով կ'սկսէին, ինչպէս կը պատմէր յօդուածագրիս մայրը, այլ և չաբաթ օրերը մինչեւ կէսօր Քրիստոնէական դաս կ'աւանդուէր։ Բայց հիմա կրօնական դաստիարակութիւն չկայ հանրային դպրոցներու մէջ, վասն զի կաթոլիկներ, Հրեաներ և անկրօններ կ'առարկեն կրօնի ուսուցումներուն որոնց չեն հաւատար իրենք։ Եւ ճշմարիտ չէ՞ թէ այս երկրին Քրիստոնէական կոչուած դպրոցներէն շատին մէջ կրօնական կրթութիւն չկայ և թէ իրեւ ուսուցիչ կը պաշտօնավարեն շատեր որոնք Քրիստոնէութիւնը սաստ առաստել կը դաւանին։

Ուրեմն ծնողներ ո՞ւր պիտի դանեն այն օգնութիւնը որու պէտք ունին իրենց զաւակներուն կրօնական կրթութեան համար։ Եկեղեցիին մէջ։ Եւ եկեղեցիին ազդեցութեան տակ իյնալու համար տղայք եկեղեցի երթալու են։ Հովուին կամ երէցին ծառայութենէն օգտուելու համար յարաբերութիւն ունենալու են անոր հետ։ Բան մը որ մեզի ցաւ տուաւ մեր Ամերիկեան վերջին այցելութիւններուն մէջ՝ տղայոց բացակայութիւնն էր եկեղեցիէն։ Մենք մեր մանուկ հասակին մէջ շատ անգամ վերնատունը կը նստէինք որ եկեղեցիին երեք կողմը կ'երկարէր, և վարը նստող ընտանիքներուն կը նայէինք։ Ամէն ընտանիք իր նստարանն ունէր, ուր հայր, մայր և մինչեւ 4-5 տարեկան զաւակներ կը նստէին։ Պարզաժողովը կը վերջանար կէսօրին և անմիջապէս կ'սկսէր կիրակնօրեայ դպրոցը։ Կէսօրէ ժամուկէս յետոյ ուրիշ քարոզաժողով մը կ'ըլլար։ Այս երեք պաշտօններէն ալ չէինք բացակայեր բնաւ առանց հիւանդութեան պատճառի։ Հիմա տղայք յաճախ կիրակնօրեայ դպրոց միայն կ'երթան և քարոզաժողովը իրենց վերաբերեալ չեն համարիր։ Կը կարծենք թէ սխալ բան է այս։ Տղայ մը կրնայ հոգեւոր պաշտամունքէ օգտուիլ, նոյն իսկ եթէ քիչ բան հասկնայ։ Աստուծոյ տան սրբութիւնը կ'ազդէ անոր, նմանապէս պարտաւորիչ լռութիւնը, վասն զի ոչ մէկ տղայ կ'արտօնուի խանգարել ժողովը։

Կիրակին սաբաթական օր մը ըլլալու չէ տղայոց համար։ Հին ժամանակներն անտարակոյս յաճախ կը գործածէր փոքր տղաքը բազմաթիւ երկար ժողովներու տանելու սխալը։ Թերեւս եթէ տղայ մը կիրակնօրեայ դպրոցէ դատ ժամ մը կամ քիչ մը աւելի տեւող քարոզաժողովի մը եւս երթայ, բաւական է։ Թող տղան սորվի թէ կիրակին Աստուծոյ օրն է, երբ մենք կը հաւաքուինք զԱստուած պաշտելու, բարի ըլլալ սորվելու և երկինք պատրաստուելու համար, և անա պիտի հասկնայ պաշտամունքին յարմարութիւնը։ Եթէ անոր սորվեցուի թէ եկեղեցի երթալը բնական պարտականութիւն է, չաբաթական կանոնաւոր գործանութիւններու էական մաս մը, պիտի չընդդիմանայ բնաւ, ինչպէս լուր օրեր չընդդիմանար դպրոց յաճախելու պարտականութեան։

Սակայն տղուն զգացնելու է թէ անձնական չան մը ունի եկեղեցական պաշտամունքին մէջ։ Լաւ կազմակերպուած կիրակնօրեայ դպրոցի մէջ այդ զգացումը կ'ունենայ ան։ Հոն կայ պզտիկներու կարգ մը, ուր տղաքը կը հրահանգուին երգով, զուարթ պատմութիւններով և զանազան բաներով որ դասարանը մանկապարտէզի չափ հրապուրիչ կը դարձնեն։ Մեծ տղաքը իրենց տարիքներուն համեմատ կարգերու կը բաժնուին և իւրաքանչիւր կարգի յարմար ուսուցիչ մը կը յատկացուի։ Եթէ եկեղեցի մը կրնայ բանիերուն ու սիրելի հովուի մը հետ կիրակնօրեայ դպրոցի համար պահանջուած բոլոր կարող ուսուցիչները հայթայթել, չատնպատասաւոր դիրքի մէջ կը գտնուի։ Ամերիկայի մէջ հիմա դպրոցներ կան ուր մարդիկ մասնաւոր կրթութիւն կ'ընդունին իրրեւ կիրակնօրեայ դպրոցի ուսուցիչներ։ Թերեւս հոս ալ օր մը պիտի կրնանք այդպիսի կրթութիւն տալ ամառնային դպրոցներու մէջ կամ այլուր կարող ուսուցիչներու ձեռամբ։

Բայց տղաքն ղգալու են նաեւ թէ բաժին մը ունին քարոզաժողովներու մէջ։ Քահանան կամ հովիւը ժողովրդին զաւակները նկատելու է իբրեւ եկեղեցիին ապագայ յոյսը։ Եւ աստուածաբանական կրթութեան միջոցին լաւ է այս կէտին աւելի կարեւորութիւն ընծայել։ Ուսուցիչները պարտին ապագայ քարոզիչներու ցոյց տալ թէ ինչպէս կարելի է լաւագոյնս չահագրգռել տղաքը և օգտակար ըլլալ անոնց։ Քանի մը եկեղեցիներու մէջ ուր գտնուած ենք մենք՝ քարոզիչը նախ տղայոց կը խօսի հինգ վայրկեան և ապա չափահասներուն աւելի երկար։ Թերեւս շատ քարոզիչներ կը խորհին թէ չեն կրնար իրենք յաջողիլ այսպիսի բանի մէջ, բայց մանաւանդ վարժութիւն ու հաւատարիմ գործադրութիւն շատ անգամ անհրաժեշտ կարողութիւնն երեւան կը բերեն։

Ուրիշներ երբեմն մանաւանդ ժողովներ կը կազմեն տղայոց համար։ Քանդլիկնեըընելթի վերջին թիւերէն միոյն մէջ այս նիւթին վրայ երեւցած կարգ մը յօդուածներ շատ ազդեցին մեզի։ Թղթակից մը կը նկարագրէ տղայոց ժողով մը որու ինք ներկայ եղած էր։ Չափահասներու յատուկ առաւօտեան ժողովը կէսօրէ առաջ եղած էր, իսկ տղայոց ժամը 4ին (Ը. Ե.)։ Գրեթէ բոլոր ունկնդիրները տղայ էին։ Հիւրամեծար տղաք կ'առաջնորդէին ուրիշ պզտիկներ իրենց տեղերը, և կարեկցիկ տղայոց խումբ մը։ Հովիւն ու տղաքը փոփոխակի կարդացին Լգ Սաղմոսը և միաձայնութեամբ կրկնեցին Տէրունական Աղօթքը։ Ապա հովիւը Սբ. Գրոց պատմութիւն մը կարդաց լեզուն պարզաբանելով, այնպէս որ ամէնը կրնային հասկընալ։ Ցետոյ աղօթք մը ըրաւ, որու համար թղթակիցը սապէս կ'ըսէ. «Երբեք լսած չեմ աղօթք մը, որու մէջ խօսողը տղայոց հետ այսքան բացարձակապէս նոյնացած թուէր՝ Հօր մը և բարեկամի մը խօսելով։» Ուրիշ երդէ մը եաեւ հովիւը կարճ քարոզ մը խօսեցաւ։ Հոս կ'առնենք դարձեալ թղթակցին գրութեան մէկ մասը. «Ունկընդիրներուն մէջ գտնուող ամէնէն մեծ տղայոց մին բեմ հրաւիրեց։ Թել մը անցընելով անոր թեւերուն ու մարմնին չուրջ՝ սեղմով մարմնին փակցուց անոր թեւերը և հանգոյց մը կապեց։ Ապա ըսաւ, 'Հիմա փորձուր եթէ կրնաս։' Տղան թեւերու թեթեւ ցունցով մը խզեց թելը դիւրութեամբ։ Ապա հովիւը երկու անգամ դարձուց թելը տղուն չուրջ և հրաւիրեց խզել զայն եթէ կրնայ։ Տղան դարձեալ ցունցով մը խզեց թելը դիւրութեամբ և ազատ եղաւ։ Թելով քանիցս պատատուելէ եաեւ ալ տղան յաջողեցաւ, թէեւ բաւական ճիգով, խզել իր կապանքը։ Բայց ի վերջոյ հովիւը թելը տղուն չուրջ դարձուց ու դարձուց բազմաթիւ անգամներ, և ամուր կապելէ եաեւ գոչեց, 'Հիմա նայինք կրնա՞ս խզել։' Տղան աչխատեցաւ ու աչխատեցաւ, բայց չկրցաւ արձակուիլ։ Վերջապէս հովիւը իր զմեղինը հանեց և թելերը կտրելով արձակեց տղան։»

Այս կատարուեցաւ ուշադրութեան գործութիւնը ցուցնելու համար և այնպէս ցուցուեցաւ որ տղաքն այլեւս պիտի չմոռնան։ Զար ուշադրութեան նկատմամբ ըսաւ հովիւը. «Կրնաք յաջողիլ մէկ անգամ, երկու անգամ, քանի մը անգամ և թերեւս ազատիլ անկէ, եթէ կամք ընէք։ Բայց եթէ չարուշադիկէք, օր մը պիտի տեսնէք որ ամրապէս կաշկանդած է ձեզ։»

Սմինը չեն կրնար այս հովուին չափ յաջող ըլլալ իրագիտական դասաւանդութեան մէջ, բայց կրնան գոնէ նոյն կարեւորութիւնը ընծայել իրենց հօտին մատաղ անդամներուն և իրենց լաւագոյն ճիգերը և հնարամտութիւնը կիրարկել՝ զանոնք չահագրգռելու համար այն բարձր ու ազնիւ բաներուն որոնց համար կայ ու կը մնայ եկեղեցին։

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՂՕԹՔԸ ԿՐՆԱՑ ՈԵԻՔ ԲԱՆ ԿԱՏԱՐԵԼ

ԱՂՕԹՈՂ ՄԱՐԴԷՆ ԶԱՏ ՈԻՐԻՇԻ ՄԸ Վ.ՐԱՑ

Վեր. Փրոֆ. Լ.ոռ-ըբթ Ա. Պալ-ըրնհ, Վ. Ա.,

Մէսցեալ Նահանգ+ Ա.Ռբլկայէ

Ա.

Երբ մարդ մը կ'աղօթէ, ինչ տեղի կ'ունենայ իրապէս։ Եթէ տեսակ մը հոգեւոր լուսանկարչութիւն կարող ըլլար նկարել հոգին աղօթելու ատեն, ինչ պիտի յայտնուէր։ Աղօթքի ժամանակ հոգիին չուրջը ի՞նչ կայ։ Հոգին մինակ է, թէ Ուրիշ Մէկն ալ կայ, անհուն և համայնապարփակ։ Եթէ Ուրիշ մը կայ, ինչ տեղի կ'ունենայ այդ Ուրիշին մէջ երբ կ'աղօթէ մարդուն հոգին։ Կա՞յ ուեւէ փոփոխութիւն պարփակող Ուրիշին մէջ երբ մարդուն հոգին կ'աղօթէ։

Ատոնք են խնդիրներ որոնք նիւթէն կը թելադրուին։ Անոնց պատասխանելու ատեն ի հարկէ պարտիմք մեծ ենթադրութիւն մը ընել և յառաջ երթալ և անկէ իմաստասիրել։ Նախընթաց ուղերձի մը մէջ տեսանք այս ենթադրութիւնն ընելու պատճառները։ Մենք կ'ենթադրենք թէ կայ Ուրիշ մը, անհուն և համայնապարփակ անձնաւորութիւն մը, ծնող անձնաւորութիւն մը, որուն մէկ չառաւիղն է մարդկային հոգին։ Հոգիին չուրջ կայ անձնաւոր էութիւն մը, որ միշտ կ'ըսէ անոր·

«Ով սիրտ, զոր ես ստեղծեցի, ահա սիրտ մը, որ կը բաբախէ հոս։» Այսինքն, մենք կ'ենթադրենք թէ ճշմարիտ է այն մեծ վարդապետութիւնը որ իր կատարելութեան հասաւ Յիսուսի անձնական կրօնային կեանքին մէջ — այն է՝ Աստուծոյ մերձաւորութիւնը և Հայրութիւնը։

Ինչ կ'ընէ մարդու մը հոգին երբ կ'աղօթէ երկնաւոր Հօր։ Սիրով կը բարձրանայ ինքզինք գիտակից ընծայ ընելու երկնաւոր Հօր և ի փոխարէն ընդունելու ինչ որ տայ երկնաւոր Հայրը։ Երբ հոգին կ'աղօթէ այսպէս, բան մը տեղի կ'ունենայ աղօթող հոգիէն անջատ։ Շարժում մը կայ երկնաւոր Հօր մէջ։ Եթէ զԱստուած մեր Հայրը կոչելու ամենաթեթեւ պատչաճութիւն մը կայ, հարկ է ըսել թէ Հօրը սիրտը կու գայ սիրով իր աղօթող զաւկին հոգիին և ինքզինք կը զգացնէ հոն։ Զաւկին հոգին կը դպչի Հօր հոգիին մանաւանդ եղանակաւ մը, և Հօրը հոգին զաւկին հոգիին կը դպչի մանաւանդ եղանակաւ մը ի պատասխան աղօթքի։ Այս գաղափարը կարծես զԱստուած փոփոխական կը ներկայացնէ իմաստով մը։ Աստուծոյ անփոփոխութիւնը սիրոյ անփոփոխութիւն է և ոչ թէ բացարձակ անգործութիւն։ Աստուծոյ բացարձակ անգործութիւն վերագրել անձնաւորութեան ուրացում պիտի նշանակէր, վասն զի անձնաւորութեան էական մէկ տարրն է զանազանակալ գործունէութիւն։

Ուրեմն աղօթքի մէջ բան մը տեղի կ'ունենայ աղօթող մարդէն անջատ։ Երկնաւոր Հօր հոգին կը չարժի և բան մը ետ կը դրկէ աղօթող զաւկին։ Զգացման փոխադարձ յարաբերութիւն մը կայ մարդկային զաւկին և անոր երկնաւոր Հօր մէջ։ Մենք պէտք չէ որ դիւրաբեկ դիւրաբեկ չափանց արժէք դնենք այսպէս ըմբռնուած աղօթքին վրայ։ Զգացման այսպիսի փոխադարձ յարաբերութիւն մը կը մաքրէ մարդկային հոգին և գոհունակութիւնը տալու է երկնաւոր Հօր։ Մարդկային հայր մը հաճոյք կը զգայ երբ իր զաւակները իրեն կը դիմեն ոչինչ խնդրելով բայց միայն իրենց հետ ըլլալ կարճ ժամանակ մը։ Բանի՛ յառաջ երթայ որդիի մը և անոր հօր մէջտեղ յարաբերութիւնը, որդին հետզհետէ աւելի քիչ փոյթ կ'ընէ այն բաներուն համար զորոնք կրնայ ընդունիլ իր հօրմէն, և հետզհետէ աւելի չատ փոյթ կ'ընէ իր հօրը համար, անոր սէրէն չարժուել։

Կարելի է որ ոեւէ բան բայ ի զգացումէ անցնի երկնաւոր Հօր սրտէն մարդկային զաւկին սրտին։ Ամէն ինչ որ գիտենք անձերու իրարու հետ յարաբերութեան վրայ, մեզի իրաւունք կու տայ ըսելու թէ ոչ միայն զգացումը, այլ խորհուրդն ալ կրնայ անցնիլ Աստուծոյ մտքէն մարդուս մտքին։ Մարդիկ կարող են խորհուրդներ դնել իրարու միտքերու մէջ, բառերու գործածութեամբ, չարժուններով, ակնարկներով։ Հաւանական կը թուի թէ հեռակրական գործողութեամբ անոնք կրնան խորհուրդներ խորհիլ ուղղակի իրարու միտքերու մէջ առանց գործածելու բառ, չարժում կամ նշան։ Ուրիշ ուղիներ մը մէջ, ինչպէս ըսուեցաւ, իրաւունք տեսած ենք զԱստուած կենսական իմաստով մը անուանելու անձնաւոր էակ։ Ուստի հարկ է եզրակացնել թէ Աստուած կրնայ ընել ինչ որ ուրիշ անձեր կրնան ընել, այսինքն խորհուրդ դնել մարդու մը մտքին մէջ։ Երկնաւոր Հայրը կրնայ արտադրել ոչ միայն զգացում սրտին մէջ, այլ նաեւ դաղափար իր մարդկային զաւակին մտքին մէջ։

Աֆրիկա լայն դուռ մը կը բանայ աղօթքի պատասխանի համար, վասն զի ոչ միայն կը պարունակէ Աստուծոյ խորհուրդ դնելու կարողութիւնը աղօթող մարդուն մտքին մէջ, այլ նաեւ երրորդ անձի մը մտքին կամ չատ անձերու միտքերուն մէջ։ Աւանդնորդուելու պէտք ունի՞ս ստիպողական պարադայի մը մէջ։ Ի պատասխան աղօթքիդ, Աստուած կրնայ խորհուրդ մը դնել մտքիդ մէջ որ քեզի տայ առաջնորդութիւնը որու պէտք ունիս։ Կրնայ այնպէս մը ազդել քու մտային գործողութիւններուդ վրայ, որ ուղիղ կերպով որոշես գործողութեանդ ընթացքը։ Ստակի՞ պէտք ունիս բարի նպատակի մը համար։ Աստուած քու մտքիդ մէջ խորհուրդ մը դնելով կրնայ ցուցնել թէ ի՛նչպէս ձեռք բերելու ես զայն, կամ ուրիշ անձի մը մտքին մէջ խորհուրդ մը դնելով կրնայ առաջնորդել զանիկա քեզի ղրկելու քու պէտքդ։ Հոս կը տեսնուի թէ կայ աղօթքի պատասխանի համար լայն միջոց, վասն զի գրեթէ բոլոր խնդրուածները զորոնք երբեք առիթ ունինք Աստուծոյ մատուցանելու՝ այնպիսի են որ կրնան պատասխան ընդունիլ Անոր յառաջ բերելովը մարդու մը մտքին մէջ զգացում և խորհուրդ։ Զայս ընելու կարողութիւնը, ինչպէս ըսուեցաւ, անբաժան է անձնաւորութեան նոյն իսկ բնութենէն։ Վասն որոյ կրնանք այս կարողութիւնը Աստուծոյ ընծայել առանց վարանելու, վասն զի այն ենթադրութիւնը որով ճամբայ ելանք՝ սա է թէ Աստուած, իրական իմաստով մը, անձնաւոր էակ մըն է։

Այսօր աւենայնիւ աղօթքի դէմ կան ինչ ինչ առարկութիւններ անկեղծ չատ մարդոց կողմէ, որոնք լիովին պատասխան ընդունած չեն մեր

խօսածներէն։ Այս առարկութիւններէն գլխաւորները ի նկատ պիտի առնուին հոս։

Ամէնէն առաջ, յաճախ խորհուած է թէ մինչ մենք կը բնակինք օրէնքի և կարգի ու կանոնի աշխարհի մը մէջ, ուր անփոփոխ պատճառ մը կ'արտադրէ անփոփոխ արդիւնք մը, Աստուծոյ համար չի մնար տեղ այնպէս մը ընելու որ իրերը ազօթքի պատասխանեն։ Այս առարկութեան պատասխանին առաջին բառն ըլլալու է գնահատական բառ մը։ Պատճառ ունինք երախտագէտ ըլլալու որ կ'ապրինք օրէնքի և ոչ թէ քմահաճոյքի կամ դիպուածի աշխարհի մը մէջ։ Պէտք է որ կարող ըլլանք վստահիլ բնութեան ոյժեր կոչուածներուն հաստատուն ըլլալուն, եթէ կ'ուզենք նախատեսել արդիւնքներ քաղաքակիրթ եղանակաւ։ Կայ, սակայն, բան մը որ եւս քան զեւս յայտնի կ'ըլլայ մարդկային փորձառութեան մէն մի յառաջացման մէջ. այսինքն, բնութեան ոյժեր կոչուածները, որոնք կը չրջապատեն մեզ, ծայրագոյն աստիճան ընդունակ են անձնական կամքի ազդեցութեան։ Որքան աւելի սորվինք բնութեան ոյժերուն և անոնց գործունէութեան օրէնքներուն վրայ, այնքան աւելի կարող կ'ըլլանք ընել ոչ թէ անոնց հակառակ, այլ անոնց գործակից։ Այս ոյժերուն ծանօթութեան մէջ իւրաքանչիւր յառաջդիմութիւն կ'աճեցնէ մեր կարողութիւնը պատասխանելու մեր ընկեր մարդոց օգնութեան համար մեզի ըրած դիմումներուն։ Երկը հազար մարդիկ մօտաւորապէս կորսուած անթիւ կայ են ովկիանոսին մէջ։ Ժամանակաւ այնպիսիներու համար յոյս չի կար, բայց յօժմէհետէ մարդոց անձնական կամքը սորված է յօգուտ գործածել բնական ոյժերը, անթել հեռագիրը կը զրկէ իր ճառագայթաձեւ ազերսը, մեծ նաւեր կը փոխեն իրենց գնացքները և ամէն կողմերէ հոն կը փութան օգնութեան աղաղակին պատասխանել։ Կը մօտենայ ժամանակը երբ օդը պիտի լեցուի սաւառնակներով, որոնք սրընթաց պիտի թռչին ամէն կէտ ուր պէտք կայ։ Բնութեան ոյժերը անջատ չեն պահեր անձերը, յարաբերութիւնը կը դիւրացնեն։ Անոնք հզօր միջոցներ են զմարդիկ կարող ընելու համար պատասխանել իրարու օգնութեան կոչերու։ Անոնց գործողութեան անայլայլակ կանոնաւորութիւնն է որ զանոնք կարող կ'ընէ ծառայել անձնական կամքի գործադրութեամբ։ Բանի որ մարդիկ կրնան այսպէս գործածել զանոնք, ո՞րչափ եւս առաւել Աստուած կրնայ պատասխանել իր զաւակներուն ազօթքներուն անոնց միջոցով։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԶԻՆԱՍՏԱՆԻ ԱՊԱԳԱՆ

Զարը Տէյվիս Ճէյմըն

որ Զինաստան բնակած է տասնըհինգ տարի

Բ.

Խնամակալ իշխանը պզտիկ կարողութեան տէր և պետութեան գործերը վարելու մէջ փորձառութենէ զուրկ մէկն է։ Ըստ մեծի մասին իր հօր կնոջ ազդեցութեան ներքեւ կը դտնուի, որուն մէկ գաղափարականն է դերդաստանը հարստացընել ոեւէ գնով։ Ինչ եղաւ հետեւանքը։ Սակաւաթիւ զօրաւոր մարդիկը պաշտօնական եղան։ Ոչ մէկ պաշտօնական անձ կը համարձակի ստանձնել ամենաթեթեւ պատասխանատուութիւն կամ որոշակի և վճռական գործել ոեւէ խնդրի մէջ։ Պաշտօնական անձերու դիխաւոր նպատակն է պաշտօնի վրայ մնալ և, որպէս զի այս մասին ապահով ըլլան, միջազգային քաղաքականութեան ոչ մի խնդիր պարտի յանգիլ որոշ եզրակացութեան, և վերջին համաձայնութիւն մը երբեք կնքուելու չէ, եթէ չպարունակէ պայման մը որուն դէմ տակաւին կարելի ըլլայ առարկել։

Զինաստանի ներկայ բանակը, որուն վրայ չատ կը խօսուի, զաւեշտ մըն է։ Ոչ մէկ կերպով կը հաւասարի հօմը տարի առաջուան նոյն բանակին, երբ անիկա Նորին Բարձրութիւն Եաւան Շիհ Քայի ներքեւ կը գտնուէր։ Սպաները սակաւաթիւ են և անփորձ, կարգապահութիւնը մեղկ, վճարումը անատոյգ, և ամբողջ կազմակերպութիւնը այնպիսի անհանդարտ վիճակի մէջ որ ոեւէ վայրկեան կրնայ զանիկա վտանգաւոր խուժանի մը դարձնել։ Իրրեւ պաշտպանիչ բանակ անպիտան է, բայց իրրեւ խուժան՝ կ'ըլլայ արհաւիրք բերել Զինացիներուն մէջ։

Զինական կառավարութիւնը դրամական ճգնաժամի մը կը մօտենայ։ Արտաքուստ փոխառութիւններուն վարկի սահմանը գրեթէ լրացած է, եթէ աւելի լաւ և աւելի արագ կարգադրութիւններ չըլլան ապագային մէջ հասոյթներ ձեռք բերելու համար երկաթուղիներուն և երկրին բնական ոյժերուն մէջէնայ։ Առ այժմ այսչարիքները դարմանելու համար ոչինչ կ'ըլլայ նախապատրաստական համաձայնութիւններէ անդին, որոնք ալ պիտի չեն յանգիր երբեք և պարապ չատ խօսքերէ կը բաղկանան։

Զինացի ժողովրդին ամէնէն նշանաւոր առանձնայատկութիւններէն մին է անոնց ոեւէ նպատակի համար յաջողապէս ֆեքանելա լայնածաւալ ան-

կարողութիւնը։ Իբրեւ սեղանաւորներ, վաճառականներ, պայմանագրողներ, եւայլն կը յաջողին առնոնք թէ՛ առեւտրական եւ թէ՛ բարոյագիտական տեսակէտէ։ Ոչ մէկ ժողովուրդ առեւտուրի մէջ աւելի ուղղամիտ է կամ աւելի բարձր գաղափար ունի թէ՛ դրաւոր, թէ՛ բերանացի կամ լոկ լռելեայն իմացուած պայմանագիրի մը նուիրականութեան նկատմամբ քան Զինացի վաճառականը, սեղանաւորը կամ ուրիշ տեսակ պայմանագրողը, եթէ աւրուած չէ բայ նաւահանգիստներու անվրդովահնչի օտար վաճառանոցներու հետ առեւտուր ընելով։ Զինացիի մը ոչ–պաշտօնական խօսքը սովորաբար իր մուրհակին չափ արժէքաւոր է, եւ իր մուրհակը՝ իր ընտանիքին հարստութեանը չափ։ Տասնըհինգ տարի Զինացի վաճառականներու եւ պայմանագրողներու հետ ամէն տեսակ առեւտուրներու մէջ երբեք պատահած չեմ որ անոնք չարաշահութեամբ գործ ըրած ըլլան մանաւանդ պայմաններու դէմ, կամ չանացած ըլլան կոտրել իրենց պայմանագիրը մինչեւ իսկ եթէ հետեւանքը իրենց վնաս ըլլար։ Բայց երբ գործը կ'ըլլայ սահմանափակ (Limited) ընկերութեան մը հետ, եւ գործադիր մարմինը՝ տնօրէններու խմբակ մը, ամէն բան չարդուփչուր կ'ըլլայ։ Պատասխանատուութեան այս բաժանումը, հանդերձ սա իրողութեամբ թէ ղրկուած դրամագլխուն մեծագոյն մասը տնօրէններուն չպատկանիր, կը կորսնցնէ առեւտրական ուղղամտութեան եւ անձնական պատասխանատուութեան բոլոր ղդացումը։ Նշանակելի իրողութիւն մըն է որ հազիւ միայն մէկ Զին սահմանափակ ընկերութիւն յաջողութիւն գտած է լաժնետէրերու տեսակէտով։ Մինչ Զինացւոց ձեռամբ չահագործուող երկաթուղիները չուտով աւրուելու կը թողուին, եւ դրամագլուխներ մէկ կողմէն դրուիր զանոնք նորոգելու եւ զարգացնելու համար։

Կառավարութեան արդի դրութիւնը անյոյս է։ Կեդրոնական կառավարութիւնը քիչ ազդեցութիւն ունի գաւառներուն վրայ եւ կը վախնայ անոնցմէ։ Տուրքերը եւ եկամուտները դրեթէ հաւաքիչներու ձեռքով կը հաւաքուին, եւ ժողովուրդէն հաւաքուած գումարէն միայն փոքր մաս մը կը հասնի կեդրոնական կառավարութեան արկղը։

Անոնց բոլոր ջանքն է ստակ ձեռք բերել ուէ գնով, մինչեւ իսկ եթէ եկամուտի աղբիւրը ցամքի այդ պատճառաւ։ Օրինակի աղագաւ, երբ Փէքինէ Քալկան, Փէքինէ դէպ հիւսիս, հարիւր քառասուն մղոն երկաթուղին բացուեցաւ, փոխադրուած ապրանքներուն եւ չհուն քանակութիւնը մեծ էր։ Զինական կառավարութիւնն ինչ ըրաւ։ Իսկոյն վեց կամ աւելի մաքսատուններ հաստատեց այս գծին վրայ եւ մաքս հաւաքեց բոլոր վաճառականներէն։ Բայց հազիւ քանի մը ամիս անցաւ եւ ահա երկաթուղւոյ կառքերը դատարկ երթեւեկեցին, եւ ապրանքները փոխադրուեցան դարձեալ հին մեթոտով —ջորիներու եւ ուղտերու կռնակով։

Ժողովուրդը վստահութիւն չունի ո՛չ կառավարական պաշտօնեաներուն եւ ո՛չ խնամակալին վրայ, եւ վերջին երկու տարիներու միջոցին վստահութիւնը եւս՝ քան զեւս պակասած եւ ծայրագոյն արհամարհանքի չանգած է։ Իշխանութիւնները իրենց դիրքին մէջ չպահող միակ բանը ժողովուրդին առաջնորդողի մը չգոյութիւնն է։ Եւ ցարդ այսպիսի մէկը երեւցած չէ Զինաստանի մէջ։ Ժողովուրդը վստահութիւն չունի յեղափոխական առաջնորդ կոչուածներէն եւ ոչ մէկուն վրայ, վասն զի անոնց ոչ մէկը ցուցուցած է ուէ կարողութիւն բաց ի ժողովուրդէն ստակ կորզելու եւ զայն դուրսը ապահովութեամբ վատնելու կարողութենէն։

Ճափոնի մեծ բարեկարգութիւններուն պատճառը բոլորովին վարչական դասակարգն է։ Հասարակ ժողովուրդը յարած էին զանազան աղնուականներու տոհմերուն, եւ դարերով աւանդութեան ազդեցութեան ներքեւ հպատակ եւ հնազանդ էին։ Ճափոն պատերազմիկ ազգ մըն էր, հանդերձ հնազանդութեան եւ անձնազոհութեան բոլոր փառաւոր աւանդութիւններով։ Վաճառականութիւնը չատ աւելի ցած վիճակի մէջ կը գտնուէր բազդատմամբ զինուորականութեան։ Բարեկարգութիւնը վերէն սկսաւ։ Առաջնորդողներուն բարձր դաղափարները, հանդերձ անոնց հետեւողներուն կորովի ոգւով, եւ անոնց մեծ հայրենասիրութիւնը կատարեալ գործօն մեքենայ մը չինեցին։ Ճափոնցիները առաջնորդողներ ունէին եւ անոնցմէ առաջնորդուեցան։ Զինաստան չունի։ Ոչ ալ ունի հայրենեաց հանդէպ անձնազոհ սիրոյ ոեւէ աւանդութիւններ։ Զինաստանի ամբողջ պատմութիւնը կը ցուցնէ թէ անիկա երբեք միութիւն մը եղած չէ, այլ բաղկացած է տակաւ կերպով կապակցուած գաւառներէ, որոնք ամէնն ալ իրարու կը նախանձին։ Ատոր հետ մէկտեղ երկրին հիւսիսային եւ հարաւային մասերը միշտ հակառակ եղած են իրարու։ Ոչինչ բայց միայն չաստուածներուն մուրճը կրնայ արթընցնել զանոնք եւ զարնելով միասին գործողութեան մղել։ Գործողութիւնը յոյժ սաստիկ պիտի ըլլայ, եւ Զինաստան իբրեւ ազգ կրնայ մեռնիլ մուրճին ներքեւ, բայց Զինուժ ժողովրդին համար արդիւնքը աղէկ պիտի ըլլայ։ Միակ բանը որ կարելի է

թէ փրկէ հիմա Զինաստանը, պիտի ըլլայ երեւոյ մը զօրաւոր, կորովի առաջնորդի մը, որ իր նկարագրով և կարողութեամբ յաջողի ժողովրդին մոռցնել անոնց փոքր առեւտրական անձնական չահերը, և միացնել զանոնք՝ սա գաղափարին բերկով թէ ընելու են բան մը առանց սպասելու անմիջական դրամական փոխարինութիւն։

Զինաստան, իր հարստութեամբ, բնական ոյժերով և միլիոնաւոր սաստիկ աչխատող և ժրաջան անհատներով, այնքան մեծ պատառ մընէ որ կորսուելու չէ ափրոջ մը չգոյութեան պատճառաւ։ Տէրը պիտի հասնի, և Զինաստանի միլիոնները մուրճով պիտի ծեծուին։

ԸՆԹԱՑԻԿ ՆԻՒԹԵՐ

ՄԵՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

Դպրոցական վերամուտի եղանակն է. ամիսներէ ի վեր արդէն գիշերօթիկ վարժարանները իրենց լրագրական էւէլ կամ պակաս չողչողուն ծանուցումները հրատարակած են։ Ուրախութեամբ կը նշմարուի որ անհատական նախաձեռնութեամբ՝ գիշերօթիկ և ցերեկեայ նոր վարժարաններ կը բացուին թէ՛ կեդրոնին և թէ՛ գաւառին մէջ։ Անձնապէս մեծ հաւատք ունինք այս կարգի վարժարաններու վրայ, երբ մանաւանդ հիմնադիրներն տնտեսական չարժառիթներէ չեն քչուիր լոկ։ Մեր թաղային վարժարանները իրենց դերը ու տեղը պիտի ունենան միչտ իրրեւ տարրական նախակրթարաններ, ձրի կամ չատ չնչին տարեթոչակով աչակերտներու ահագին թիւ մը պարփակելով իրենց պատերուն մէջ։ Իսկ առկէ աւելի բարձր կրթութիւն մը անհատական նախաձեռնութեամբ բացուած վարժարաններէ միայն կարելի է սպասել, քանի որ այս վարժարաններուն չուրջը թաղականի և հոգաբարձուի յաւիտենական կռիւներ մղելու առիթը չիկայ։

Եւ կը կարծենք թէ ժողովուրդը քաջալերելու է յաւէտ անհատական նախաձեռնութեամբ բացուած անկախ վարժարանները։ Ասկէ առաջ, ըսել կ'ուզենք հին ռէժիմին, ասիկա անկարելի ըլլալու աստիճան դժուարին գործ մըն էր. մրցումի պարագային, տեղէ մը մատնութիւն մը կ'ըլլար և նորաբաց վարժարանին դուռը իսկոյն գոցուելէ վերջ՝ անօրէնն ալ կամ ուսուցիչներն ալ ամենածանր ամբաստանութեան տակ կը ձգուէին։ Դրժբաղդաբար, թաղային վարժարաններու կողմէ իսկ անուղղակի կերպով դիմուած է երբեմն մրցումի այս անուղիղ կերպին, նոյն թաղին կամ քաղաքին մէջ բացուած անհատական բարգաւաճ դպրոցները փակել տալու համար։

Հիմա բարեբաղդաբար ժամանակները փոխուած են. փոխենք քիչ մը նաեւ մեր հին կերպերը. ուժ տանք կարող անհատներու կողմէ բացուած կրթարաններու, որոնց գոյութիւնը ինքնին արդէն դերգիտ մը պիտի ըլլայ թաղային վարժարաններու՝ աւելի ուշադիր ըլլալ իրենց յանձնուած տղաքներուն դաստիարակութեան գործին։ Անհատական կամ մասնաւոր վարժարաններու գոյութենէն սարսափ կը զգան ոմանք, սխալ դատողութեամբ. կ'ենթադրեն թէ դպրոց մը ազգային կամ Հայ ըլլալու համար անպատճառ գանուելու է եկեղեցիին կուչտը, կամ ըլլալու է թաղական խորհուրդի մը վերին հսկողութեան տակ։ Ալ ասենն է համոզուելու որ թաղականներէն դուրս ալ Հայեր կան, և երբ մէկը կ'ելլէ չնորհքով դպրոց մը կը բանայ, ժողովուրդին պարտականութիւնն է իրապէս բաղդատել, կշռել ու անկէ վերջը ընտրել այն չարկը ուր պիտի ղրկէ իր տղաքը՝ դաստիարակութեան համար։ Փափաքելի է որ չատնան այս կարգի հաստատութիւններ, որպէս զի մրցում մը երեւան գայ. որպէսզի աղէկն ու գեչը տեսնել ու իրարմէ զանազանել կարելի ըլլայ, առանց ստիպուած ըլլալու անպատճառ այսինչ տեղը ղրկել մեր տղաքը։

Տարակոյս չիկայ բնաւ թէ Սահմանադրութեան հռչակումէն ասդին՝ մեր երկիրը ու մանաւանդ մեր ազգը բաղդատօրութիւնն ունեցաւ նոր ուժերու՝ ուսուցչական խումբին մէջ։ Եւրոպական ու Ամերիկեան քաղաքներու մէջ բարձրագոյն կրթութիւն ստացող՝ կարդ մը երիտասարդներ կարող եղան դառնալ հայրենիք. ահա առանցմէ օգտուելու են մեր դպրոցները, հարկաւ երբեք չանարգելով հինները, որոնք ա՛յնքան աչխատութիւն թափած են ա՛յնքան անպատճառ պարագաներու տակ։ Նոր ուժեր մտցուելու են անհրաժեչտաբար մեր կրթականի չարկերէն ներս. անոնք իրենց հետ պիտի բերեն գիտական աչխարհի տուած նորագոյն մեթոտներն։ Ու արդարեւ ուրախալի է տեսնել որ արտասահմանէ եկող այդ նոր ուժերն կը գործածուին նոյն իսկ գաւառային հեռաւոր անկիւններու մէջ։

Կէտ մը սակայն, և կարեւոր կէտ մը, միտք պահուելու է հոս։ Չենք չատագովեր երբեք անխոհեմ և անխոհեր ընդունելութիւնը ամէն նորեկի. սակայն կը կարծենք թէ երբ դպրոց մը կը չանձնուի նոր ուսուցչական կազմի մը, ծնողքներ չատ աճապարելու չեն, մէկ օրէն միւսը արդիւնք մը պահանջելու փութկոտութեամբ։ Ժամանակ տրուելու է որ ցանուածը բուսնի, սպասելու է որ վանուած աչխատութիւնը արդիւնք մը տայ։ Ասիկա կը չեչտենք որովհետեւ կան ծնողքներ որ այս սխալ գաղափարով կը չարժին։

Գալով ուսուցիչներուն, դպրոցական ներկայ վերամուտին՝ ուրախութեամբ կը դիտուի որ կարող և արժանաւոր ուսուցիչները կը վնտռուին, հիմա որ երկրին ուղած կողմը կրնայ երթալ մարդ՝ ուսուցիչ մըն ալ ստիպուած չէ յաւխնատիս դամուած մնալ իր դիւղը կամ քաղաքը. ո՛ւր որ աւելի լաւ կը վարձատրուի՝ հոն կրնայ երթալ ու կ'երթայ։ Եւ ասիկա իր արդար իրաւունքն է, որմէ սակայն զրկուած էր ասկէ առաջ, և պէտք է խոստովանիլ թէ իրերու այդ վիճակէն յաճախ օգտուած են դիրենք դործածողները, ուսուցիչ վարձողները։

Վերջապէս, իրաւունք ունինք կարծել թէ մեր դպրոցները սկսած են մանել յառաջդիմութեան նոր շաւիղի մը մէջ, և նոյն ատեն Հայ ուսուցիչին համար ալ ասպարէզը բաւական հարթուած է։

Սպասենք արդիւնքին։

ՅՈՎՍ. Տ. ՕՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՉԵՄ ԱՌԱՆՁԻՆ

Չեմ առանձին, ինչու այսպէս
Մթագնեն աչքերս դառն արցունքներ.
Թէեւ մինակ օտար եմ եա՝
Բայց հեռու ունիմ Տէրս անվհներ։

Չեմ առանձին, Քրիստոս հետս է,
Լրութեան մէջ խաղաղաբէտ
Կը խօսակցինք մենք ի սրտէ.
Ահ, միայ այսպէս կ'ըղձամ յաւէտ։

Չեմ առանձին, թէեւ չատ հեղ
Լքեալ կարծուիմ դիտողներէ.
Փրկչիս անուշ դէմքն փառահեղ
Կը ժըպտի ինձ. Ան միշտ քովս է։

Չեմ առանձին, թէեւ մինակ՝
Քրիստոս հետս է, կը զգամ զայն քովս.
Ուրախութիւն չինչ, անապակ,
Իմէմ անկէ ծարաւ սրտովս։

Չեմ առանձին, ինչո՞ւ տխրիմ,
Ո՛ւր ալ երթամ Ան հետքս է.
Ամենամեծ բարեկամն իմ
Կ'ազատէ զիս ամէն հոգէ։

Չեմ առանձին, թէեւ հեռի
Գուրգուրացող ամէն սրտէ.
Երբ վերյիշումն վէրք տայ ինձի՝
Իմ փրկիչըս զիս կըսփոփէ։

Չեմ առանձին, ես անվըրդով
Միշտ կը քալեմ ճամբէս փըչոտ,
Տէրըս փուչերն ցըրուէ չուտով
Փայլին ծաղկունք անուշահոտ։

Չեմ առանձին, Քրիստոսի հետ
Ես կ'անցընեմ այս կարճ կեանքն իմ
Ահ, ո՞վ կրնայ ինձի տալ ետ,
Անհուն դանձըս, երէկ զատուիմ.

Սմոան ԵԼԻԶԱ Գ. ԱՊԼԱՀԱՏԵԱՆ

ՎՆԱՍԱԿԱՐ ՕԴ

(Կոմս Լէ- Թոլըի)

Նիքոլսքոէ դիւղին մէջ դիւղացիները տօնի օր մը պատարագի դացած էին։ Ագարակատունին բակը մնացած էին կովարած կինը, ծերունի մը և ձիապանը։ Կովարած կինը ջրհորը դնաց ջուր բերելու համար։ Ջրհորը բակին մէջն էր։ Կինը դոյլը քաշեց բայց չկրցաւ բռնել զայն. դոյլը ձեռքէն սահեցաւ, ջրհորին պատին զարնուեցաւ, չուանը փրթելով դոյլը ջրհորին մէջ ինկաւ։

«Ալէքսանդր, ջրհորը իջիր, դոյլը ջրհորին մէջ ինկաւ»

Ալէքսանդր ըսաւ.

«Դուն ձգեցիր, հետեւաբար դուն իջիր»

Կովարած կինը ըսաւ թէ ինք դոյլը հանել չպիտի փորձէր, եթէ ան հոգ չընէր այդ մասին։

Ծերունին խնդաց ու ըսաւ անոր.

«Շատ աղէկ, երթանք. հիմա քու ստամոքդ

պարապ է, ու ես պիտի կրնամ քեզ բռնել, որովհետեւ կերակուրէն առաջ այդ անկարելի է ինծի համար։»

Ծերուկը ջրհորին չուանին գաւազան մը կապեց մէջտեղէն և կինը երկու ոտքերը փայտին երկու կողմերը դնելով, նստաւ գաւազանին վրայ և երկու ձեռքերով ալ չուանէն կը բռնէր։ Եւ ծերունին ջրհորին անիւը քանի դարձնէր կինը դէպ ի վար կ'իջնար։ Ջրհորը քանի ոտք խոր էր և երբ ոտքէ քիչ մը պակաս ալ ջուր կար անոր մէջ։ Ծերուկը զայն վար կ'իջեցնէր ու միշտ ալ կը հարցընէր.

«Դեռ իջեցնե՞մ»

Կինը վարէն կը պոռար.

«Ինչ մըն ալ»

Ծերունին յանկարծ չուանին թուլնալը զգաց. կովարած կնոջ կանչեց՝ բայց պատասխան չեկաւ. ջրհորը նայեցաւ ու տեսաւ որ կինը գլուխը ջուրին մէջ ու ոտքերը վերը կը պահէր ջուրին երեսը։ Ծերուկը օդնութիւն կանչեց, բայց մօտը ոչ ոք կար, միայն ձիապանը նկատ։ Ծերունին անոր բաւ որ անիւը բռնէ և ինք չուանը քաշեց անոր վրայ նստաւ ու ջրհոր իջաւ։

Երբ ծերունին ալ ջրհորին տակը իջաւ անոր ալ նոյն բանը պատահեցաւ. ան ալ չուանը ձգեց ու կնոջ վրայ ինկաւ երեսի վրայ։ Ձիապանը սկսաւ պոռալ և օդնութիւն կանչելու համար ակռաները փրթաց։ Պատարագը լմնցած էր ու մարդիկը իրենց տուները կը դառնային։ Բոլոր երիկմարդիկ և կիներ ջրհորին քով վազեցին, հոն հաւաքուեցան, ամէն մարդ կը պոռպռար, բայց ոչ ոք դիտեր թէ ինչ ընելու է։ Երիտասարդ հիւսն մը, Իվան, յառաջ եկաւ բազմութենէն մէջէն, չուանը բռնեց, գաւազանին վրայ նստաւ և բաւ որ գինքը վար կախուեցնեն։ Իվան իր գօտիով ինքզինքը չուանին կապեց։ երկու մարդիկ զայն վար իջեցուցին, և միւսները ջրհորին մէջ կը նայէին թէ ինչ պիտի ըլլար Իվանի։ Ձիւդ այն առեն երբ ան ալ ջուրին կը մօտենար՝ ձեռքերէն թողուց չուանը և և գլխիվայր ջուրին մէջ պիտի իյնար՝ եթէ ինքզինքը գօտիովը չուանին կապած չըլլար։ Ջրհորին մէջ նայողները բոլորը մէկէն պոռացին, «Դուրս քաշեցէք, դուրս քաշեցէք զայն» Իվան դուրս քաշուեցաւ։

Ան մեռելի պէս կը կախուէր չուանէն ու գօտիէն. անոր գլուխը վար ծռած էր ու ջրհորին պատերուն կը զարնուէր երբեմն առեն. դէմքը կապուտցած էր. չուանէն քակեցին զայն ու դեսինը պառկեցուցին։ Յարհնցան թէ ան ալ մեռած էր. բայց Իվան յարկարծ խորունկ չունչ մը քաշեց, սկսաւ չարժկռտիլ ու շատ չանցած նորէն հոգի եկաւ վրան։

Ուրիշներ ալ ուզեցին վար իջնալ, բայց ծերուկ դիւղացի մը ըսաւ թէ չպիտի կրնային վար իջնալ, որովհետեւ դէշ օդ կար ջրհորին մէջ և թէ այդ դէշ օդը վար իջնող մարդիկը պիտի մեռցնէր։ Ետոյ դիւղացիներ փութացին կեռեր փնտռելու, որով ծերունին և կինը վեր պիտի քաշէին։ Ծերուհին պառաւ մայրը և կինը կուլային և ուրիշներ կը չանային հանդարտեցնել զանոնք։ Միեւնոյն առեն դիւղացիներ վար իջեցուցին կեռերը ու մեռելները դուրս հանել կ'աշխատէին։ Ծերուհին մարմինը երկու անգամ մինչեւ ջրհորին կէսը հանեցին՝ բայց որովհետեւ մարմինը չատ ծանր էր՝ դժուարին կեռին անցած մասը կը պատռէր ու մարմինը նորէն ջրհորին մէջ կ'իյնար։ Վերջապէս երկու կեռ մէկէն անցուցին անոր ու դուրս քաշեցին։ Ետոյ հանեցին նաեւ կովարած կինը. երկուքն ալ մեռած էին և չկենդանացան։

Ետոյ երբ ջրհորը քննեցին՝ տեսան թէ իսկապէս դէշ օդ կար անոր մէջ։

Այս օդը այնչափ ծանր է որ ո՛չ մարդ ո՛չ ալ կենդանի կրնայ ապրիլ անոր մէջ։ Գիտուն մը իջեցուցին վար ու երբ այդ դէշ օդին դանուած տեղը իջաւ՝ մեռաւ։ Եւ ոչ թէ կենդանիներ չեն կրնար ապրիլ հոն, այլ մոմ իսկ չվառիր։ Այս ալ փորձելու համար վառած մոմ մը իջեցուցին վար ու դէշ օդին գանուած տեղը հասնելուն պէս մոմն ալ մարեցաւ։

Ստորերկրեայ տեղեր կան, ուր օդը կը ծանրանայ ու երբ մարդ մը հոն իջնայ՝ անմիջապէս կը մեռնի։ Այս նպատակով է որ հանքերու մէջ դործաւորներ լապտերներ կը վառեն ու այդպիսի տեղ մը մարդ չիջած՝ լապտեր մը կ'իջեցնեն։ Եթէ մարի՝ ոչ ոք կ'երթայ հոն, յետոյ ալ վար թարմ օդ կու տան մինչեւ որ լապտերը վառի։

Նափոլի քաղաքին մօտ այսպիսի քարայր մը կայ. հոն, դեռեւին երեսը, միշտ երկաթ ոտք թանձրութեամբ դէշ օդի խաւ մը կայ, բայց անոր վրան ուրիշ տեղեր օդը աղէկ է։ Մարդ մը կրնայ քալել քարայրին մէջ և բան մը չըլլար. բայց երբ չուն մը մտնէ՝ մտած վայրկեանին կը մեռնի։

Այս դէշ օդը ուրկէ՞ կու գայ։ Ան մեր չնչած աղէկ օդէն կը չինուի։ Եթէ խումբ մը մարդիկ տեղ մը հաւաքուին և բոլոր դուռներն ու պատուհանները գոցեն, այնպէս որ ներսը ոչ մէկ տեղէ մաքուր օդ չգայ՝ հոն ալ պիտի գոյանայ նոյն

օդը որ կը գտնուէր ջրհորին մէջ և մարդիկ պիտի մեռնին։

Հարիւր տարի առաջ պատերազմի մը ատեն Հնդկաստանցիներ 146 Անգլիացիներ գերի բռնեցին ու զանոնք ստորերկրեայ քարայրի մը մէջ, ուր օդ չէր կրնար մտնել, բանտարկեցին։

Գերուած Անգլիացիները երբ քանի մը ժամ հոն մնացին սկսան մեռնիլ և մինչեւ գիշերուան վերջերը 123 հոգի մնաան և մեռնելն ալ աւելի մեռեալ քան ողջ դուրս հանուեցան։ Քարայրին մէջ օդը նախ աղէկ էր, բայց երբ գերիները աղէկ օդը ներշնչեցին և նոր մաքուր օդ չհկաւ ներս՝ օդը սկսաւ ապականիլ, ճիշդ ջրհորին մէջինին պէս, ու մարդիկը սկսան մեռնիլ։

Ինչո՞ւ աղէկ օդը դէն կ'ըլլայ երբ չատ մը մարդիկ տեղ մը հաւաքուին։

Որովհետեւ մարդիկ երբ չնչեն՝ աղէկ օդ կ'առնեն ու դէն օդ դուրս կու տան։

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

ԱԻՏԱՐԱՆԶԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ

ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ Ի ԹՈՒՐՔԻԱ

Ա. Ա-Եդոան

Աւետարանչական գործունէութիւնը քարոզելիք Աւետարան մը կ'ենթադրէ ամէնէն առաջ։ Ի՞նչ է Աւետարանը։

Մարդը իբր բարոյական էակ երեք գլխաւոր յաւ ունի։ Նախ՝ Յանցապարտութեան Գիտակցութիւնը։

Մեղքին պատմական ծագումը գաղտնիք մըն է զոր աստուածաբանութիւնը, ո՛չ հինը ո՛չ նորը, չէ կրցած թափանցել։ Բայց մեղքը գաղտնիքին չէ։ Ամէն մարդ զանիկա կը ճանչնայ։ Մարդը մեղաւոր է։ Մարդ բառով թէ՛ ցեղը թէ՛ անհատը կը հասկնանք։ Ամէն դարու և երկրի մարդկութիւնը մեղաւոր գիտակցութիւն մը կ'արտայայտէ։ Ցեղին կեանքը ամէն անհատի մէջ խտացած է։ Մարդը կը մեղանչէ, և մեղքը՝ ձեւը ի՛նչ ալ ըլլայ, —խօսք կամ խորհուրդ, գործ կամ արամադրութիւն — անոր մէջ անփոփոխապէս յանցապարտութեան զգացումը կը ստեղծէ։ Յանցապարտութիւնը մեղքին կ'ընկերանայ ինչպէս չուքը մարմինին։ Մարդը, որքան ալ անկեղծաբար բաղձայ, չկրնար զանիկա ի բաց վանել։ կը ճնշուի, կը տառապի, կը ճգնի, երբեմն կը յուսահատի, կը հառաչէ։ Նեռուսի պէտքը բնազդմամբ կը զգայ։ Բայց թէ ո՞վ է որ պիտի ներէ, և ի՞նչ պայմանով կրնայ ներել, և ինչ միջոցով ներումը պիտի հաղորդէ, — մարդը մտատանջ ու սրտատրոփ այս հարցումներուն պատասխանը կը փնտռէ։ Յայտնապէս պատասխանը իր մէջը չէ։ Պատասխանը, եթէ երբեք կրնայ գալ, դուրսէն ու վերէն պէտք է գայ։ Ճորճ Էլիըթ դժոխքին գոյութիւնը երկինքէն աւելի բանաւոր հաւատալիք մը կը նկատէր, որովհետեւ մեղքին պատիժը՝ ներումէն աւելի տրամաբանական ու բանաւոր գործ մըն է։ Ջուտ բանականութիւնը «Հաւատամ ի թողութիւն մեղաց» չկրնար ըսել։

Մարդուն երկրորդ ցաւը՝ Բարոյական Տկարութիւնն է։

Մեղքը, յանցանքի ու երկիւղի զգացումով սիրտը խռովելէ զատ, կամքը տկարացնելու և հոգիին բարի ոյժերը չլատեկու հանգամանքը ունի։ Մեղաւոր մարդը հիւանդի կը նմանի, — իբրեն փափաքած չարժումներուն ինքզինքը անզօր կը զգայ Ո՛չ մեղքը ձգելու, ո՛չ արդարութիւնը ընդգրկելու կարող է։ Բարին կը տեսնէ որուն կը հիանայ ու կը բաղձայ, զոր, սակայն, չկրնար գործադրել։ Զարը կը տեսնէ զոր կ'ատէ ու կը դատապարտէ և որմէ, սակայն, չկրնար խուսափիլ։ Քանի մը օր առաջ Ամերիկացի կին մը՝ զոր կը յորդորէինք ըմպելիքէ հրաժարիլ, «Չեմ կրնար ձգել,» կ'ըսէր արտասուաթոր աչքով, «կ'ատեմ ու կը հրաժարիմ, բայց ախորժակը զիս նորէն կը յաղթահարէ. ես ատենօք կիրակնօրեայ Դպրոցին մէջ ուսուցիչ էի. ահա այս վիճակին ինկայ։» (*)Արբեմոլութիւնը չատ մեղքերուն մէկն է։ Բարկութիւնը, ցանկութիւնը, նախանձը, ագահութիւնը և որիչ ոեւէ մեղք իր նթական բարոյապէս նկուն կը ձգէ։ Մարդը քանի՛ մեղանչէ՝ աւելի եւս մեղանչելու հակամէտ կ'ըլլայ։ Իւրաքանչիւր փորձութիւն աւելի չախչախիչ փորձութեան մը համար դետին կը պատրաստէ։ Մեղքը մարդուն մէջ կ'իշխէ։ Ամերիկացի Աւետարանիչ մը Զինացիներու մեծ բաղմութեան մը մեղքին ահաւոր զօրութեան վրայ քարոզեց։ Քարոզէն ետքը ալեզարդ ծերունի մը անոր ձեռքը բռնելով, «Վարդապետ,» ըսաւ, «բոլոր ըսածդ ես արդէն փորձով գիտեմ. կ'աղաչեմ, ըսէ, անոր ձեռքէն ազատելու հնարը կայ։» Ամբողջ մարդկութիւնը այդ Զինացիին բերանովը կ'աղաղակէ, «Մեղքին ոյժը բեկանելու հնար մը կայ։»

Մարդուն երրորդ ցաւը՝ Աստուածմէ Բաժնուելն է։

Մեղքին բնութիւնը մարդը Աստուածմէ բաժնել է։ Աստուածը և մարդը իրարմէ անջատող միակ

(*)Երբ այս ուղերձը սկսանք գրել, կինը ողջ էր. երբ աւարտեցինք, թաղուած էր։

բանը ասիկա է։ Ատենօք Իսրայէլացի մարգարէ մը ըսաւ. «Ահա Տէրոջը ձեռքը փրկելէն չկարճցաւ ու անոր ականջը լսելէն չծանրացաւ։ Հապա ձեր ու ձեր Աստուծոյն մէջտեղը բաժանում ձգողը ձեր անօրէնութիւնները եղան, և ձեր մեղքերը անոր երեսը ձեզմէ ծածկեցին որ չլսէ։» Եւ Յիսուս՝ որուն առջեւ մարդկային սիրտը գաղտնիք չունի, Անառակ Որդիին հեռաւոր երկրի մը մէջ ապրող պանդուխտի մը նկարագիրը կը վերադրէ։ Տիեզերական փորձառութիւնը կը վկայէ որ մարգարէն չիտակ խօսեցաւ և Փրկիչը ուղիղ տեսաւ։ Աստուծոյ ու մեղաւորին միջեւ վէհ կայ բացուած։ Մեղաւորը ինքզինքը Աստուծմէ օտարացած կը զգայ։ Արդեօք այս նախադասութեան հակադարձն ալ ճիշդ չէ՞, — Ով որ ինքզինքը Աստուծմէ հեռացած կը ճանչնայ, մեղաւոր է։ Մեր մեծագոյն ցաւը Աստուծմէ կղզիացումի գիտակցութիւնն է, և մեր խորագոյն կիրքը Անոր ներկայութիւնը վայելելու տենչն է։ «Երանի՛ թէ կարող ըլլայի գտնել զԱնիկա,» կ'աղաղակէ Յոբ։ Կրօնքի գաղափարը այս բնազդային տենչին արտայայտումն է, և ամէն կրօնքի նկարագիրը ու ճակատագիրը բոլորովին կախեալ է այս բնազդը յագեցնելու կարողութենէն։

Քրիստոնէութիւնը մարդուն այս եռակի կարօտութիւնը յագեցնելու յաւակնութեամբը ասպարէզ կը կարդայ աշխարհին։ Անիկա մարդը յանցապարտութեան գիտակցութեանը սակ ընկճուած կը գտնէ ու անոր կ'աւետէ թէ Յիսուս իր կեանքովը, մանաւանդ քաւարար չարչարանքներովը ու մահովը, ճամբան հարթած է, որով ապաչխարող մեղաւորը Աստուծոյ կեանքէն ձրիաբար կ'ընդունի մեղքին թողութիւնը։ Անիկա մարդը մեղսալից բնութեան մը ճնշումներուն ներքեւ ուժաթափ ու յուսահատ կը գտնէ, և անոր կ'աւետէ թէ Աստուած կ'ուզէ և կրնայ սրբացուցիչ ոյժ մը հաղորդել, որով ամէն երկրաքարշ կիրք ու տրամադրութիւն կը բնկանի և ազատագրուած մարդը կեանքի նորոգութեան մէջ կը պտըտի։ Անիկա մարդը Աստուծոյ ներկայութենէն զրկուած կը գտնէ, և անոր կ'աւետէ Հօրը հետ և անոր Որդւոյն Յիսուս Քրիստոսի հետ հաղորդութեան կեանքը։ Աւետարանը աստուածաբանութեամբ աւետիս բառէն կը ծագի։ Քրիստոնէական Աւետարանը եռապատիկ աւետիս մը կը պարունակէ, այսինքն՝ Յաչին պատարագը, Սբ. Հոգիին նորոգութիւնը, և Որդեգրութեան արտօնութիւնը։ Ամէն ճշմարիտ քարոզիչ այս բարի լուրին պատգամաբերն է, և ամէն ճշմարիտ քարոզ այս հին աւետիսին մչտանորոգ ձեւով արտայայտումն է։ Քարոզ մը՝ որուն այս ազդակը ու ուղղութիւնը կը պակսի, իբր զրական արտադրութիւն ո՛րքան ալ գեղեցիկ ու պերճախօս ըլլայ, աւետարան բառէն տարբեր անունով մը պէտք է որակուի։

Աւետարանը, ուրեմն, հոգեւոր է։ Անիկա Աստուծոյ Հոգիէն բղխող ու մարդուն հոգին չօշափող բան մըն է։ Անոր անմիջական նպատակը հոգեւոր կեանքը ստեղծել ու մշակել է։ Դուրսը այնպիսի միջավայր մը հայթայթել և ներսը այնպիսի վիճակ մը ստեղծել որ մարդուն հոգին և Աստուծոյ Հոգին ի հպում գան, և մարդը մաքով, զգացումով ու կամքով Աստուծոյ կեանքին հաղորդ ըլլայ, — ահա՛ այն բանը զոր Նոր Կտակարանը փրկութիւն կը կոչէ և որուն բացակայութիւնը որակելու համար Յիսուս ամէնէն մթին բառը որդեգրած է, — Մահ։ Թէ՛ աստուածաբանութիւնը, թէ՛ բնմը չատ անգամ պատչաճ զանազանութիւններ չընելու երեսէն մտքի չփոթութիւն յառաջ բերած են։ Քրիստոնէական կեանքը՝ անոր յարակից պարագաներէն, և կրօնքը՝ կրօնական բաներէն զատել սորվելու է։ Եկեղեցական պաշտամունքը՝ ո՛րչափ ալ գեղարուեստական ըլլայ ձեւը, հաւատոյ Հանգանակը՝ ո՛րչափ ալ ճշմարիտ ըլլայ հաւատալիքը, բարոյական նկարագիրը՝ ո՛րչափ ալ անկեղծ ըլլայ անոր տէրը, բարեգործական ձեռնարկը՝ ո՛րչափ ալ ընդարձակ ըլլայ ծրագիրը, — ասոնք կրօնք չեն։ Ասոնք առ լաւագոյնն կրօնքին պատուղներն են։ Կրօնքը էապէս ներքին կենդանութիւն մըն է, որուն թէ՛ պատգամը, թէ՛ ազդակն է Աւետարանը։

(Շարունակելի)

Նիւ Եորք Մ. Կ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԵՑԱՑ ՀԱՒԱՏԱԼՈՒ ՄԵՐ ՏԷՐՈՋ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԱԼՍՏԵԱՆ

Այս տարւոյ Աւետարանչական այցելութիւնները միջոցին գրեթէ ամէն տեղ քարոզեցի այս չատ կարեւոր նիւթին վրայ։ Շատեր կը խնդրէին որ յօդուածներ գրեմ Աւետարանչի և Բահնէ-Ֆայի մէջ։ Հիմա որ քիչ մը առեն գադար կ'ընեմ, կրնամ կատարել չատերուն այս փափաքը։ Ուրախ եմ որ Բահնէ-Ֆայի խմբագիրն ալ անձամբ ուզած է ինծմէ գրել։ Սրտանց կը խնդրեմ Աստուծմէ որ ամէնն ալ ինծի պէս հաւատան, մանաւանդ կը ցանկամ գալոց օր եղող մեր Տէրոջը գալոյն համար, որ բոլոր պաշտօնակիցներս ալ հաւատքով և զօրութիւնով աղաղակեն ինծի հետ, «Ահա՛ փեսան կու գայ, Յանիկա դիմաւորելու ելէք։»

Այս անգամ կ'ուզեմ պատմել թէ ի՛նչպէս և-

զաւ որ ես եկայ հաւատալու մեր Տէրոջ մօտալուտ գալստեան։

Մինչեւ 21 տարիս՝ այս նիւթին նկատմամբ բան մը չէի գիտեր, Մէկ քարոզ իսկ չլսեցի, Ու թէպէտ պզտիկուց իմ հասակակիցներուս մէջ Սբ. Գիրքն ամէնէն շատ սիրող և կարդացողներէն մէկն էի, տակաւին չէի իմանար թէ ասանկ վարդապետութիւն մը կայ։

Առաջին անգամ լսելուս՝ շատ տարօրինակ թուեցաւ ինձ թէ իրօք Յիսուս Քրիստոս պիտի դար երկրորդ անգամ, անյապաղ—մարմնով և պեսանելի կերպով։ Ես կը նկատէի որ բոլոր ուսումնական եւ լեցներ, քարոզիչներ և ուսուցիչներ նոյնպէս տարօրինակ կը համարէին ասանկ բանի հաւատալը։ Այս նիւթին վրայ եռանդով քարոզող աւետարանիչներ ալ տգէտ ու մոլեռանդ կը համարուէին։

Մարաչի Աստուածաբանական դպրոցին մէջ հազիւ քիչ մը բան կարդացի կամ լսեցի(*) այս շատ կարեւոր և ընդարձակ նիւթին վրայ։ Ես սորվեցայ թէ Վերադալստեան վարդապետութիւնը անորոշ կամ անստոյգ է Սբ. Գրքին մէջ, թէ Յիսուսի այս մասին խօսածներն այլաբանական են և հոգեւորացնելով մեկնուելու են, թէ գոյոս, որ ամէնէն աւելի գրած է այս նկատմամբ, ինքն ալ սխալած և սխալը ճանչցած է, թէ Յիսուս Քրիստոս եկաւ Պենտեկոստէին և երուսաղէմի կործանման ատեն, և թէ ան միշտ կու գայ իր խօսքովն և Սուրբ Հոգիովը, Քրիստոնէական կրօնի յառաջացումովը, ուն???։

Ակռէ եաքը դրեթէ ծաղրելի էր ինձ հաւատալ թէ մեր Տէրն, Յիսուս Քրիստոս, երկրորդ անգամ պիտի գայ անյապաղ—մարմնով և պեսանելի կերպով կը յիշեմ թէ այս ճշմարտութեան ինծմէ առաջ հաւատացող բարեկամի մը հետ նամակով կը վիճէի, երբ ան կը ջանար հաւատքի բերել զիս։ Հիմա կը տեսնեմ թէ տգիտութենով կ'ընէի։

Նոյն ատեն Անգլիայէ եկած Աւետարանիչի մը քարոզները մօիկ ընելու պատեհութիւնն ունեցայ, և նկատեցի որ ան կը հաւատար թէ մօտ է մեր Տէրոջ գալուստը։ Ան շատ սրտով, բայց շատ և ռանդով կը խօսէր, ու շատ ազդուութիւնով։ Ուսեալ մէկը չէր, և իր այսպէս ալ խօսիլ մտքէն չէր անցներ։ Բայց խօսքերուն մէջ զօրութիւն կար։ Ուսկից էր այս։ Անշուշտ ասկէ՝ որ ան կը հաւատար իր քարոզածներուն, զորոնք Աստուածաշունչէն կ'առնէր։ բայց կը զգայի թէ մանաւանդ անկէ էր որ ան կը հաւատար թէ Տէր Յիսուս Քրիստոսի գալուստը մօտ էր։ Ան չէր խօսեր այս նիւթին վրայ՝ իբր աղաքանական կամ քանաստեղծական նիւթի մը վրայ, այլ իբր պատմական իրողութեան մը վրայ որ պիտի կատարուէր մօտերս։ Ես ինծի կը հարցնէի։ Չը՞կրնար ըլլալ որ հոս ճշմարտութիւն մը կը կենայ ու ես չեմ գիտեր։ Բարեբախտաբար հանդիպեցայ Տր. Թորրիի What the Bible Teaches անուն պատուական դրքին, և առաջնորդուեցայ բանը անձնապէս քննել Աստուծոյ խօսքին մէջ։

Տասներեք տարիէ ի վեր կ'ուսանիմ այս նիւթը, և հիմա ինծի ուսանելու ամէնէն մեծ և ամէնէն կարեւոր նիւթն է։ Չէ թէ որ ուրիշ բաներ չեմ սորվիր։ Ընդհակառակը, երկրորդ գալստեան վարդապետութիւնը բոլոր Քրիստոնէական վարդապետութիւններուն բանալին է կարծես, և այնպէս չզթայուած է ամէնուն հետ որ չես կրնար զանոնք ընել միւսները՝ ուսանելու համար։ Ու մեր Տէրոջ այս յայտնութիւնը աշխարհի բոլոր պատմութեան վառարանն է։ ասոր համար զայս ուսումնասիրող մէկը դրեթէ ստիպուած է ուսանիլ ըստ կարելւոյն, անցեալ և ներկայ պատմութիւնները, մանաւանդ ժամանակիս ընկերական և վաճառականական, կրթական և գիտական, քաղաքական և ռազմական, և կրօնական ու եկեղեցական բոլոր երեւոյթները։ Երկրորդ գալստեան նկատմամբ Աստուածաշունչի բառական ուսուցումն ընդունելով, մէկն աւելի չիտակ կը հասկնայ այս երեւոյթներուն պատճառը, բնութիւնը և վախճանը։ Ծիրաւի շատ կարեւոր և շատ ընդարձակ նիւթ է այս, և շատ ալ լուսաբաշակ։

Բայց ես չուտով և դիւրաւ չհկայ այս հաւատքին։ Անձամբ ուսանիլ սկսելէս եաքը քանի մը տարի ներքին մաքառումներ ունեցայ այս ճշմարտութեան դէմ, և կամաց կամաց եկայ լոյս հաւատքի, այնպէս՝ որպէս խաւարն արշալոյսի, և արշալոյսը ցորեկուան կը փոխուի։ Դիւրաւ և չուտով պիտի հասնէի հոս, եթէ խոնարհ ըլլայի «Աստուծոյ կենդանի և յաւիտենական խօսքին առջեւ։ Ծիրաւի դժուար էր ինձ մէկդի նետել իբր սխալ, ինչ որ արդէն սորված էի իմ ուսուցիչներէս և մեկնիչներէ կամ Աստուածաբաններէ։ Անկարելի էր լքանել այն գաղափարները որոնց-

(*) Այս ճշմարտութիւնը ճանչնալէս ի վեր կը վկայեմ որ Աստուածաբանական դասընթացքի մէջ առնուելու ամենակարեւոր նիւթն է այս։ Քարոզչութեան պատրաստուող աշակերտներ շատ աւելի բան, և շատ աւելի ճշմարիտ բան պիտի սորվին, եթէ սորվին այս վարդապետութիւնը Սբ. Գրքին մէջ՝ բոլոր իրեն յարակից նիւթերով։

մով այնքան անած էր իմ միտքս Գիտէի որ (գէթ) ինձի ծանօթ կարող միտքեր չեն ընդունիր վերագալուստն այնպէս՝ որպէս կը հասկնայի թէ Սբ. Գիրքը կը ստիպէր զիս ընդունիլ։ Եւ դիտնալով (որպէս) թէ ասանկ հաւատացողները չեն վերաբերիր «ուսումնական» կամ «գիտնական» դասակարգին, չատ դժուար կը թուէր անոնցմէ զատուելով դասուիլ ասոնց հետ։ Զէ՞ որ ես ինքս վերագալատեան հաւատացողներն համարած էի «հասարակ հոգեւորներ,» «ոգէտներ,» և այլն։ Եւ հիմա ասոնցմէ մէկն ըլլայի։ Մանաւանդ չէի կրնար հաւանիլ երկու բանի, որ պէտ է ընէի՝ եթէ պիտի ընդունէի Քհսուս Քրիստոսի Երկրորդ Գալստեան գուտ Աստուածաշնչական ուսուցումը, այն է՝ նախ ընել Սբ. Գիրքը բառապէս ներշնչեալ է, և երկրորդ՝ ընել քնա-քէթոլեան վէ բաբելքոնը։ Վստահաբար հաստատուած էի այս եզրակացութիւններուն հակառակ վկայութիւններուն վրայ, և հիմա պէտ էր երկուքն ալ ուրանայի։ Արդարեւ Վերագալուստի գուտ Աստուածաշնչական վարդապետութիւնն ընդունող ոեւէ մէկը չկրնար չընդունիլ Սբ. Գրոց «բառական ներշնչութիւնը,» և չկրնար ընդունիլ «բարեշրջումը» Ինչ ընէիր «Իմաստուններէն ու գիտուններէն» զատուելով ինքզինքս խայտառակէի։ Գրեթէ այսպէս կու գար ինձի։ Եւ ասիկա պիտի նշանակէր վեր ի վայր չրջել, տակն ի վրայ ընել իմ բոլոր գաղափարներս և համոզումներս, գրեթէ ամէն բանի վրայ։ Կարելի բան չէր այդ։ գէթ գիւրին բան չէր, և սիրելի բան չէր։ Ինձի կու գար թէ մեծաւոր պատրանքի մը զոհ կ'երթայի։

Այս մեծաւոր տառապանքներուս մէջ, առանց մէկու մը յայտնելու, որոնց կ'աղօթէի առ Աստուած որ լոյս տար ինձի և համոզէր։ Կը խնդրէի մանաւանդ որ կարող ընէր զիս գաղափարներու ընդհանուր հոսանքին հակառակ ուղղութեամբ հաւատալու՝ եթէ այդ ըլլար «ողջամիտ վարդապետութեան» ճշմարտութիւնը։ Կ'ըսէի Անոր թէ վերջապէս յօժար էի ամէն գնով ընդունիլ ճշմարտութիւնը։ Եւ աղէկ կը յիշեմ թէ ներքին տագնապ մը ձայնը երթալով կը զօրանար, ու կարծես ինձի կ'ըսէր, «Գացած ճամբայդ ետ չդառնաս,» զի «ասիկա է ճամբան, ասոր մէջը քալէ։» Ու ես, փառք Աստուծոյ, ա՛լ «անհնազանդ չեղայ, և ետ չդարձայ,» այլ իմ փառաւորեալ Տէրոջս մեծաւոր Գալստեան ճշմարտութիւնն ընդունելու և զայն քարոզելու համար ինքզինքս Անոր նուիրեցի։ Եւ արդ, եօթը՝ տանասանդ հինգ տարիէ ի վեր լման հաստատած եմ ըլլ Տէր Յիսուս Քրիստոս պէտ գայ անյապաղ պէս, պեսանելի կերպով և մարմնով Ու կը հասկնամ որ մօտ է Անոր գալը։

Այն օրէն, երբ հաւատացի այս ճշմարտութեան, փոխուեցայ ես, և փոխուեցաւ ամէն բան իմ աչքիս։ Սբ. Գիրքը ուրիշ գիրք մը, նոր գիրք մը եղաւ, և իրաւունէ «Աստուածաչունչ։» «Աստուծոյ խօսքը» Աչխարհ փոխուեցաւ։ Ու ես զգացի թէ նոր կը սկսէի ճանչնալ և ճշմարտապէս գնահատել իրերը, այնպէս որպէս են անոնք Աստուծոյ խօսքին վկայութիւնովը։ «Կեանքն իրական և փութանցեան» եղաւ, և ապրիլը արժէքաւոր, նշանակալից։ Ժամանակը թանկագին եղաւ, և անմահ հոգիները խիստ պատուական։ Հասկցայ թէ ինչո՛ւ համար կ'ըսուի, «Ժամանակը ծախու առէք, զի օրերս չար են» Տեսայ թէ աչխարհ մեղքին կրակովը հրդեհեալ է, և եօթնապատիկ կը բռնկի, որմէ պէտք է անյապաղ յափչտակել մեղաւոր հոգիները։ Տեսայ թէ Տէրոջը գալստեան սպասող մէկը ա՛լ չկրնար հոս երկրի վրայ «գանձ դիզելու» զբաղիլ։ Այն տեղն սկսայ իրականացնել թէ ինչ է արձան կենալը, հսկելը, «հաւատարիմ ծառայ»ին պէտ։ Ես դիտեմ որ մեծապէս և ճշմարտապէս օրհնուած եմ հաւատալով թէ մեր Տէր Յիսուս Քրիստոս գալոց է անյապաղ, պեսանելի կերպով և մարմնով։ Ախ, ո՛րչափ անհանգիստ կ'ըլլամ որ Աւետարանը քարոզող իմ չատ սիրելի եղբայրներս այս մասին բաւական բան չեն գիտեր, և ոմանք ալ չեն հաւատար, կամ այնպէս կը հաւատան որ Աստուծոյ պարզ վկայութեան համեմատ չէ։ Ո՛հ, ո՛րչափ կ'ուզեմ որ բոլոր Քրիստոնեաներ դան այս հաւատքին։

Անոնցմէ ոմանց օգնելու համար կ'ուղեմ քանի մը յօդուածներ գրկել Աւետարերի և Բանբեր-ներուն, փառք ըլլայ Տէր Յիսուսին։

Ուրֆա Ա. Զ. ԵՂՈՑԵԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ՕԳՆԵՆՔ ՍԱՍՈՒՆԻ

Ազգ. Երեսփոխանական նախորդ ժողովին սեղանին վրայ դրուեցաւ Սասնոյ նահատակ և թշուառ ժողովուրդին օգնելու հարցը, և յարգելի երեսփոխաններէն մէկը անհրաժեշտ օգնութեան սրտառուչ կոչ մը ըրաւ։ Արդէն հանգանակութիւնը սկսած է, և ազգային պաշտօնական մարմիններու միջոցով դիմումներ ալ կատարուեցան Հ. Բ. Ը. Միութեան և ազգայիններու, որ մասնակցին թշուառ ժողովուրդին նպաստին և չարունակուի հանգանակութիւնը։

Տառապած ժողովուրդի մը օգնելու այս գովելի նախանձախնդրութիւնը կ'արժէ և մենք մերով-

սանն սրտովին կը փափաքինք չատ արդիւնաւոր հանգանակութեան մը և իմաստուն մատակարարութեան։ Ահա ասոր համար որպէս իրազեկ այն երկրին ու ժողովուրդին՝ որուն համար օգնելու հրաւիրուած ենք՝ պարտք զգացինք դրելու այս տողերը։

Ապագախտ ազգիս ամէնէն դժբախտներէն է այսօր Սասունցին, որուն բարոյական ու նիւթական աղքատութիւնը, զրկանքն և մարտիրոսութիւնը աննկարագրելի են։ Այս դժբախտ լեռնաշխարհը երկու անգամ բոլորովին աւերակոյ կոյտերու վերածուեցաւ յանուն ազատութեան կըռուելուն համար, և այսօր սուրէն և հուրէն անցած մնացորդները մոխիրի վրայ նստած ձեռնունայն, անմխիթար և լքուած են, կարօտ լուսաւորութեան ու լուծքի, հոգի ու հագուստի, դպրոցի ու դասագրքի։

Սասուն բառը սարսափներով պէտք է հնչել, որովհետեւ Հայաստանի Golgotha է այն. նայեցէք այդ Golgotha երկրին և պիտի տեսնէք արեամբ ներկուած ժայռեր, դիակներով լեցուն գետեր, ժայռերէն գահավիժող կիներ, գետամոյն մանուկներ, դնդակահար երիտասարդներ, կոտոր կտրիճներ, հրդեհուած գիւղեր, մերկերու և անօթիներու բազմութիւններ, որոնք ամառ ատեն ցրուած են լեռներու վրայ բանջար ուտելու և ձմեռուան ալ պաշար հաւաքելու, իսկ ձմեռ ատենն հիւսիսի և հարաւի դաշտերը ցրուած են մուրացկանութեամբ ապրելու համար։ Պէտք է օգնել մանկ երկրի մը, որ առաջին անգամ անարգ բռնակալութեան դէմ ըմբոստացաւ և ազատութիւնը տիրեց և ազատութեան բաղնին քաւութեան նոխազը եղաւ։ Պէտք է օգնել Սասունի, որովհետեւ անոր վէրքերը խորունկ են իր անդնդային ձորերուն չափ, արցունքները չատ են հեղեղային գետակներուն չափ։ Զկայ այնչափ ազնիւ և Աստուածային գործ մը որչափ օգնելը հայրենիքի ազատութեան համար նահատակուողին։

Բայց առաջին անգամը չէ որ Սասնոյ համար օգնութեան հրաւէր և հանգանակութիւն կ'ըլլայ։ 1894էն ի վեր ան ստիպուած է մուրացիկ ըլլալ և հանգանակութիւններու, նպաստներու միջոցովը կերակրուիլ։ Նպաստը բարոյապէս բոլորովին աննպաստ եղած է այդ սեգ լեռնային ժողովուրդին, ստորնացնելով և մուրացիկութեան վարժեցնելով զիրենք։ Թողունք Թուրքն նպաստներուն չարաչար մատակարարութիւնը ամէն ատեն՝ ձեռքէ ձեռք անցնելով և առիւծի բաժիններէն մի-այն փշրանքներ տրուելով ժողովուրդին։ Նպաստները մատակարարութեան առիթով մանաւանդ հետեւեալ զեղծումները տեղի կ'ունենան նպաստընկալ գաւառներուն մէջ։

ա. Կուսակցականներ կը փորձուին մատակարարել նպաստները այն տեղերուն և տուներուն անհատներուն՝ որոնք անցելոյն մէջ զոհեր տուած են և բանտարկութիւն քաշած. որով նպաստին ալ կուսակցական հոտ և գոյն կու տան, չնայելով որ ատանկ վնասուածներէն չատեր անտեսապէս քիչ չատ վերաչինուած են, և անդին անտեսապէս բոլորովին քայքայուածները կա՛մ զուրկ կը մնան, կա՛մ խիստ չնչին բաժին մը կը տրուի անոնց, «ակռան կեզտոտելու» չափ կ'ըսեն գաւառացիք։ բ. Դիւղացւոյն տալով 5-10, 50-100 դահեկան դրամ, ան իր բազում կարօտութիւններուն հետ կը բազդատէ տրուածը և չնչին բան մը նկատելով կա՛մ «Ազգին փարան է, ազգը սաղ մնայ,» կ'ըսէ, կա՛մ կեանքի ունայնութիւնը կը խորհի ինքնիրեն և դրամը կը ծախսէ անպէտ բաներու համար, զորոնք հոս յիշել աւելորդ կը համարինք։ բ. Առաջնորդարաններու միջոցով զրկուածներն ալ յաճախ զեղծումներով կը մատակարարուին։ Առաջնորդարաններ այնքան ծանր ղրաղումներով յոգնած կը թուին որ հապճեպ և մեքենական կարգադրութիւններով կը մատակարարեն նպաստը։ Որով կեղծ ցուցակներով, կրկնանուններով, գիւղերու բոլոր քնակչութեան հաւասարապէս բաժնելու սկզբունքով, չարաչար զեղծումներու պատճառ կ'ըլլան։ դ. Յաճախ կը փորձուին նաեւ նպաստը ճիշդ նպատակին չգործածել, աւելի կարօտութիւններ տեսնելով բաժիններու կը վերածեն. օրինակի համար կրթականէն՝ եկեղեցիներու, աղքատներէն՝ վանքերու եւայլն։ Այս գաւառի բաժինը ուրիշ գաւառի յատկացնելու աննկարելի սովորութիւն մըն ալ կայ։ ե. Միսիոնարներու միջոցով մատակարարութիւններ եւս կամայ ակամայ զեղծումներէ զերծ չեն. հակառակ անոնց նպաստը ճիշդ նպատակին գործածելու սկզբունքին՝ կարգ մը մարդիկ չարաչար կը չահագործեն զանոնք այս առթիւ։ Դեռ կրնայինք չատ մը թերութիւններ մատնանիշ ընել և թուել այն տրտունջները, անէծքները և անիրաւութիւնները որ կը պատահին նպաստներու մատակարարութեան առեն։ Ուստի մեծ խմաստութիւն պէտք է այս գործին անաչառ և օգտակար մատակարարութեան համար։ Նպաստներ պէտք է մատակարարուին այն կերպով որ զեղծումներու և զրկանաց տեղի չտրուի, ժողովուրդին բարոյական աղնուականութիւնը չնաւաստանայ և նպաստը ժողովուրդը բարձրացնէ անտեսապէս։

Բայց ինչպէս գտնել գիւղացիներուն մէջ իրական աղբատները և արդար մատակարարութիւն կատարել, ամէնէն խնդաստուն գործը այս է։ Գաւառի գիւղալինակչութիւնը ապրուստի, հագուստի գրեթէ միեւնոյն եղանակի ձեւի մէջ են. երբ նպաստի հատատութիւնը կ'ունենան ամէն ոք իրաւունք կ'ունենայ ըսելու և պատմելու իր զբօսկանքները, Հլասները և նպաստէն առնելու չատ բաժին։ Հոս որեւէ մասնաւոր կերպ չյանձնարարւնք իսկ՝ հետեւեալ թելադրութիւնները օգտակար ըլլալէ զուրկ չեն։ Սատունցիին օգնելու ամէնէն պատուաւոր և նպաստաւոր կերպն է այծ, լուծք և մեզուի փեթակներ տալ, որով իրրեւ իրենց երկրին դրամագլուխը գիտեն աչխատիլ և չահագործել, աւելցնել զանոնք։ Նաեւ գործիք և դրաստ տալ. Տալուորիկցին երկաթագործ է և գեռնէն երկաթի հանածոյ հանելով ու անտառէն փայտ կտրելով դարբնոցներու մէջ կը հալէ և երկրագործական բնաւոր գործիքներ կը չինէ, Մչոյ և Սլիվանի դաչտերը փոխանակելով հացահատիկներու կը վերածէ և կ'ապրի։ 20 դարբնոցներու, որոնց գործիքները կողոպտուած են, իւրաքանչիւրին 15 ոսկիով կարելի է վերստին չինել տալ զանոնք։ Դրաստը կը գործածեն իրենց միրգերու փոխադրութիւնները կատարելու որ կարենան լեռնային բնակարաններէն դաչտեր եչնել, հացահատիկի փոխել և ապրիլ։ Ոմանց ալ գրաւի դրուած արտերը, պղտատու ծառերը ազատելու է որ կարենան աչխատիլ և ապրիլ։

Ոչ նուազ օգտակար պիտի ըլլայ Սասնոյ մէկ քանի գիւղերուն հեռուները գտնուած Ջուրի աղբիւրները գիւղերուն քովերը բերել հողէ խողովակներով, 20–30 ոսկիի ծախքով։ Անոնց չորցած հունձքերը այս կերպով պիտի առատապէս ջրուին և պիտի կրկնապատկին։

Փորձը այս թելադրութիւններուն օգտակարութիւնը ապացուցած է ինծի։ 1894ի Սասնոյ առաջին կոտորածին վանի միսիոնար Տր. Բէյնոլտս և Պիթլիսէ վեր. Մր. Ճ. Նէփ Սասնոյ մէջ եռամսեայ բնակութեամբ ճանչցան զանոնք և անոնց տուները վերաչինեցին, եզ, կով, այծ, գրաստ գնելով բաչխեցին անոնց և մեծապէս օգտակար հանդիսացան։ Այսօր երախտագիտութեամբ կը յիչեն ասոնց և Հայ Աւետարանականաց աչակցութիւնը։

ԲԵՆԻԱՄԻՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ՅԵՂԻՆ ԱՊԱԴԱՆ

Իր և իր ցեղին ապագային մասին միչտ բարձր խորհելու թերութենէն երբեք զերծ եղած չէ սպիտակ ցեղին վերաբերող մարդը։ Միչտ հաւատացած է թէ մարթին գոյնը ցեղային գերազանցութեան նչան մըն է. մինչդեռ գիտական քննութիւններ հաստատած են թէ գունատու բչիչնեբրու չգոյութենէն զատ տարբերութիւն մը չկայ սպիտակ և միւս ցեղերու մարդերուն միջեւ։ Ճաճախ սպիտակ ցեղին մարդիկը ինքզինքնին աւելորդ յոգնութեան կ'ենթարկեն կարծելով թէ աւելի տկար ու անկարող ցեղերու բեռն ալ իրենք կը կրեն։

Հետեւաբար, ատատիկ ցնցում մը տպաւորութիւնը կ'ընէ կրկնել Անգղիացի բժիչկի մը սա տխուր յայտարարութիւնը թէ սպիտակ ցեղը անհետանալ սկսած է ու այդ ալ միմիայն սպիտակ ըլալուն համար։

«Դուք հասարակածային կլիմայի մէջ չէք կրնար ապրիլ,» կ'ըսէ բժիչկը դժուարահաճ կովկասեաններու, «որովհետեւ արեւին ուղղակի ճառագայթները ձեր ոչ-դունատ մորթերէն ներս թափանցելով ձեր կազմը կը խանթարեն։ Բայց դեղին ու սեւ մարդիկ ամէն տեղ կրնան ապրիլ և ձեզմէ աւելի կը բազմանան։ Հետեւաբար անոնք վերջապէս ձեր տեղին պէտք պիտի ունենան ու պիտի գրաւեն զայն։ Ձեր դերն է այս ցեղերուն սորվեցնել ձեր գիտցածները արուեստներու, գիտութեան, կառավարութեան ու կրօնքի մասին ու յետոյ տեղի տալ անոնց առջեւ։»

Այս թէեւ հետաքրքրական ու ցնցող ընդհանրացում մըն է, բայց ինչպէս այս տեսակ ընդհանրացումներէն չատերը՝ կրնայ ճիչդ ըլլալ։ Որովհետեւ դեղին և խաւիչիկ ցեղեր սպիտակ ցեղին երկրին մէջ կրնան բնակիլ, ասկէ չհետեւիր թէ անոնք այս ցեղին երկիրն ալ անոր ձեռքէն պիտի առնեն։ Սպիտակ ցեղը գունատու բչիչներէ զուրկ կրնայ ըլլալ, բայց արիւնի կարմիր չամանդաղնեբրու առատ պաչար ունի։ Ինչ որ ալ ըլլայ իր ճակատագիրը հասարակածային կլիմային տակ՝ ան իր դիրքը պահելու մեծ կարողութիւն ու յարմարութիւն ցուցուցած է մինչեւ հիմա։

Այս ձեռնհաս բժիչկը, — որուն անունը անցողաբար չմոռնանք յիչել թէ Լիա է—ունեցած է գիտական երազ մը, որ այնչափ վրդովիչ է որչափ էր Լորտ Մաքոլիի երեւակայական պատկերը, որով Նոր Զելանտացին կը տեսնէր Լոնտոնի կամուրջին աւերներուն վրայ նստած։ Բայց ամէն երազ չիտակ չելլեր, և այս կարգի պատկերներէ ոմանք պարզապէս երեւակայութեան ծնունդ են։ Սպիտակ ցեղը՝ եթէ պիտի իյնայ՝ իր գունատու բչիչներու չգոյութենէն ուրիչ պատճառով մը կ'իյնայ։

ՈՒԹՈՏՆԵԱՆԻ ՄԸ ՈՐՍԱՅՈՒԻԼԸ

Քաղաքական ու տնտեսագիտական գրականութեան մէջ ութոտնեանը ծանօթ է ընթերցողներու իբրեւ նշանակ այն տեսակ կազմակերպութեան մը, որ հասած ամէն բանը կը բռնէ ու կը փակչի անոր։ Այս խորհրդանշանին յարմարութիւնը պիտի երեւայ Մր. Լ. Գ. Քէնըթիի մէկ դիրքին մէջ պատմուած հետեւեալ մանրադէպէն։

Մեծ ութոտնեան մը բերուեցաւ Թրոնտէյմի Բնապատմական Թանգարանը։ Ան 1897ին բերուեցաւ և ես տեսայ անոր բերուիլը։ Անոր բերնաւելու պատմութիւնը, որ ինծի պատմուեցաւ ոչ միայն զայն որսացող ձկնորսէն որուն նաւակին վրայ յարձակած էր՝ այլ նաեւ քանի մը հանդիսատեսներէ, հետեւեալն է։

Ձկնորսը հանգիստ կերպով կը թիավարէր ազուոր օդով օր մը Թրոնտէյմէ յիսուն մղոն հիւսիս ժայռուտ ծովեզերքէ մը։ Յանկարծ երկար ու փայլուն մեռ մը երկնցաւ նաւակին չրթունքը ու հոն հաստատուած մնաց։

Ձկնորսը այս տարօրինակ տեսարանէն սարսափեցաւ, թիերը ձեռքէն ինկան ու ոտքի վրայ ցատկեց նաւակին մէջ, մինչ ուրիշ աւելի անարկու մեռ մը եւս բռնեց նաւակին չրջանակէն։ Նաւակը հիմա դէպ կերպով մէկ կողմ կը հակէր, և մարդը հասկնալով թէ յարձակումի կը կրէր զանէ մը, որուն դէմ իր զմկիչէն ուրիշ զէնք մըն ալ չունէր, իր թիերը բռնեց և իր բոլոր ուժովը նաւակը ծովեզերքի ժայռի խոռոչներէն մէկուն մէջ մացնել աշխատեցաւ, և միեւնոյն ատեն ալ բարձրաձայն օգնութիւն կը պոռար իր ընկերներուն որ չատ հեռու չէին։

Մարդը ատիպուած էր իր բոլոր ուժին կոչումի ընել այդ ահռելի գազանը նաւակին հետ քչելով ծովեզերք տանելու, որովհետեւ այս կենդանին բռնած տեղը դիւրաւ չձգեր։ Եւ երբ իր նաւակը օգնական ձեռքերու հասնելու աստիճան ծովեզերք հասցուց, երեք մարդիկ բաւական մեծ չանք մը բրին ցամաք քաշելու նաւակը, որուն դեռ փակած կը մնար այդ ահռելի գազանը։ Յետոյ անոնք աշխատեցան կենդանիին բերանը ձգել տալու համար հարուածներ տեղացնել իրենց ձեռքի լախտերով ու թիերով։ Ու զայն մօտաւոր տեղ մը տանելով անկէ հեռագրեցին իրենց այդչափ մեծ ութոտնեան մը որսալու յաջողութիւնը։ Անմիջապէս վերոյիշեալ թանգարանը գնեց գազանը ու զայն լուսանկարելէ ետքը հոն տարին։

Ութոտնեանը թանգարանի մէջ պահելու համար պատրաստելէ առաջ անոր բերանը բացին, ու ես չափեցի անոր ամէնէն երկայն երկու բողկուկները որոնք չորս կանգուն աւելի էին։ Մարմինն ալ հաշուելով մէկ բողկուկէն մինչեւ անոր դիմացի բողկուկին ծայրը տասներկու կանգուն էր։

ՀԱՑ ԿԵԱՆՔԸ

Եկեղեցական-վարչական ծանր ճգնաժամի մը մէջ են քանի մը ամիսներէ ի վեր մեր Հայ-կաթոլիկ եղբայրները։ Իրենց համայնքին գրեթէ միահամուռ քուէով ընտրուած Թէրզեան Կ. Պատրիարք ո՛չ միայն չիրականացուց իր հօտին յոյսերը, այլեւ բացարձակապէս յուսախաբ ըրաւ զայն, հակառակամանագրական բռնակալ մը և անձկամիտ կղերամոլ գաղափարներու ջերմ պաշտպան և հովանաւոր դառնալով իր ընտրութենէն ետքը։ Կաթոլիկ Հայերու պաշտօնապէս իրենց եկեղեցիին բաժնուելով առանձին Կաթոլիկ Պատրիարքութիւն մը հաստատելու օրէն կամ ԺԹ դարու 30ական թուականներէն սկսեալ և անկից ալ առաջ Հայ Կաթոլիկներու մէջ երկու տարբեր հոսանքներ նշմարելի եղած են։ Յայտնի է թէ ԺԴ—ԺԵ դարուն երբ Ռ.Եկեղեցիները սկսան Հայոց մէջ կաթոլիկութիւնը տարածել, Պապական Եկեղեցւոյ քաղաքական ընդհանուր ըմբռնումներուն համաձայն անոնք ձգտեցան իրենց հետեւողները այն աստիճան մոլեռանդ դարձնել, որ անոնք նոյն իսկ իրենց մայրենի լեզուն Լատինականի ազդեցութեամբ արուեստական և քմածին փոփոխութիւններու ենթարկեցին և այս ու նման միջոցներով Ուենիթորները ուզեցին Հայերէն Պապական կամ Լատին ժողովուրդ մը ստեղծել, որ մշտիայն Պապը և կաթոլիկ Եկեղեցին իբր պետ ու վարիչ ճանչնար և իր ազգային գիտակցութենէն բոլորովին հրաժարէր։ Այս հակաբնական և հակապատմական ըմբռնումը հարկաւ անկարելի էր իրականացնել, բայց ասով հանդերձ Հռոմի գործակալները չյուսահատեցան և մինչեւ այսօր այդ ոգիով և ուղղութեամբ իրենց գործունէութիւնը չարունակեցին։ Ազգային ինքնավարութեան և աչխարհական կազմակերպութեան ամէն ձգտում քանականաքար կարելի չէր հաչտեցնել Հռոմի չահերուն հետ։ Պրոպականտայի աչակերտները նոյն իսկ Հայ-կաթոլիկներուն իրենց մայրենի լեզուն և գրականութիւնը, անոնց անցեալն ու պատմութիւնը մոռցնել տուին հետզհետէ և ուղեցին ամբողջ Հայ կաթոլիկները Լեվանդիններու դասակարգի մը վերածել, որոնց համար վերը Աստուած և վարը Ս. Պապը գոյութիւն պիտի ունենար։

Վատիկանի խորշերէն և Ցիսուսեաններու գան-

ձերէն եւած այս ազգ բաժնելու գաղափարը բնականաբար իր հակազդեցութիւնը պիտի ունենար նոյն իսկ մեր զարգացած եւ բանիբուն կաթոլիկ եղբայրներուն մէջ, եւ Հռոմի ազգային իրաւունքներու եւ զգացումի դէմ ըրած ոտնձգութեան հանդէպ անոնց մէջ պիտի յարուցանէր ընդդիմութեան ոգին։ Ամենաէն ժամանակներէ ի վեր ազգային զգացումի օրորանը համարուած է Հայ Կաթոլիկներու մէջ Մխիթարեան Միաբանութիւնը, մանաւանդ Վենետիկի Մխիթարեանք եւ այս պատճառով ալ չատ անգամ բոլորովին անտեղի եւ Հռոմի ճըշմարիտ չահերուն վնաս պատճառելով այս Միաբանութիւնը հարուածուած է Ունիթորներուն յաջորդող Պրոպականախտաներու, Բոլէճականներու եւ այլոց կողմէ, իբր Հռոմի քաղաքական եւ եկեղեցական-վարչական եւ նոյն իսկ կրօնական չահերուն դէմ գործող Միաբանութիւն։ Աւելորդ է հոս այս երկարատեւ պայքարին դանազան դրուագները ուրուագծել, միայն պէտք է չեչտել թէ Թէրզեանի յառաջացուցած կղերամոլական չարժումը այս դարեւոր պայքարին վերջին մէկ դրուագն է։ Հասուն նիւրուականը, կ'երեւայ, հանդիսաը վրդովեց Թէրզեան Եպիսկոպոսին, մեր կաթոլիկ եղբայրներու կողմէ կաթոլիկոսական գահ բարձրացուցուելէն ետքը։ Մեր Հայ ազգին արդէն ընդհանուր եւ ընդոծոյ դժբաղդութիւնն է որ միշտ իր առժամեայ զգացումէն տարուելով իրեն հետատես եւ կարող առաջնորդներ ընտրել չգիտեր եւ ժողովրդականութիւն չունած անձեր ամէն բանի կարող կը սեպուին։ Սխալ է ուրեմն Հայ-Կաթոլիկ համայնքի պայքարին վրայ նայիլ անձնական տեսակէտով եւ զայն Թէրզեան — Ազգային Ժողովի միջադէպ մը սեպել։ Պայքարը հնագարեան է եւ կաթոլիկ կղերամոլութեան տիրապետութեան եւ ազգային ինքնավարութեան չուրջը կը դառնայ։ Պէտք է որ Հայ-կաթոլիկ համայնքը ազգութիւնը կորսնցնէ եւ Հռոմի ձեռքը խաղալիկ դառնայ աւելի Պապական քան Հայ ըլլալով՝ թէ իր ազգային ինքնուրոյնութիւնը պահելով, իր վարչական-եկեղեցական, կազմակերպական-դպրոցական եւայլ խնդիրները, կարիքները ինք ուսումնասիրէ եւ միջավայրի պահանջին եւ հանդամանքներու բերմունքին համաձայն անոնց գոհացում տայ, կաթոլիկ եկեղեցւոյ դաւանանքն, ծէսերն ու արարողութիւնները ալ պահելով հանդերձ։

Իրաւ է թէ կաթոլիկ եկեղեցւոյ մէջ տիրապետող սկզբունքը ընդհանրականութիւն եւ Պապական անսահման հեղինակութիւնն է։ Սակայն միջնադարեան պայքարներէն ետքը եւ ո՛չ մէկ երկրի մէջ այլեւս լուրջ նշանակութիւն կը տրուի Պապին աշխարհական իշխանութեան։ Պապականութիւնը կործանեցաւ եւ հետզհետէ ալ անկման մատնուած է ամէն երկիրներու մէջ «Պետութեան մէջ պետութիւն» մը կազմելուն եւ ամէն ազգի ներքին քաղաքական խնդիրներուն միջամտելուն պատճառով։ Լեւոն ԺԳ, նախորդ Պապը, մեծ դիւանագէտ մըն էր, եւ ան կրցաւ արդի ընկերութեան մէջ կաթոլիկ եկեղեցւոյ դիրքը որոշ չափով մը միայն պահպանել՝ օգտուելով արդի ընկերութեան, գիտութեան եւ արուեստներու բոլոր դիւրութիւններէն եւ կազմակերպութիւններ ստեղծելով ամէն ուրկք։ Ներկայ Պապին, մանաւանդ արդիականութեան դէմ, մեծ պայքարը ամէնէն վնասակար հետեւանքներն ունեցաւ եւ պիտի ունենայ դեւ կաթոլիկութեան համար։ Միջնադարեան ըմբռնումներով կարելի չէ պայքարիլ կեանքի ստիպողական արդի պահանջներուն դէմ, քանի որ այդ աւանդութիւններն ու ըմբռնումները իրենց արժէքը կա՛մ բոլորովին կորսնցուցած կա՛մ կորսնցնելու վրայ են, նոյն իսկ ամրիկ դասակարգին մէջ։

Կը յուսանք թէ Հռոմ իր չահուն համար իսկ Թէրզեանի մեծ պայքարը ի վերջոյ չքաջալերեր, որովհետեւ նման պայքարներէ, ինչպէս օրինակ Հասունեան — Հակահասունեան պայքարէն, վատիկան քան մը չչահեցաւ։ Իսկ այժմ, երբ ամէն տեղ եկեղեցիներու աշխարհականացումը եւ արդի ըմբռնումներուն պատչաճիլը մեծ յառաջդիմութիւններ կ'ընէ, երբ գիտական աստուածաբանութիւն մը ամէն հին ու պաչտելի բայց խախուտ ըմբռնումները կը տապալէ, եւլել եւ ամբողջ կաթոլիկ ժողովուրդի աշխարհական վարչութիւնն ու ներքին ինքնավարութիւնը յափչտակել, ասոր խեղճի դէմ աքացնել տարբեր անուն մը չկրնար արուիլ։ Որքան որ Հայ-կաթոլիկ համայնքը իր ազգային զգացումին եւ քաղաքացիական իրաւունքներուն դիտակից է եւ որեւէ զոհողութեան առջեւ չկրնար ընկրկի զանոնք պաչտպանելու համար, այնքան ալ կրօնամոլութիւնը կուրցուցած է՝ ինչպէս կ'երեւայ՝ Հայ-կաթոլիկ հոգեւորականութեան մէկ մեծ մասին աչքը, այնպէս որ անոնք իրենց ժամանակը եւ իրենց հօտին հոգեկան վիճակն ու պահանջները հասկնալու կարողութիւն չունին, ինչպէս կ'երեւայ։ Բայց այս պարագան ամէնէն աւելի վատիկանի եւ կղերամոլ կղերին պիտի վնասէ։

Հ. ԹԱՄՐԻԿՈՆԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐՏԱՔԻՆ

Մ՚ոբռ. Գերման հակառաջարկներուն Ֆրանսական պատասխանը, որ արտասովոր յստակութեամբ կը պարզէ անոնց անընդունելի և վիճաբանութեան կարօտ բոլոր կէտերը միանդամայն, անցեալ չորեքշաբթի Ֆրանսայի Նախագահին ներկայացուեցաւ և ամբողջովին ընդունուելով երեկոյին Պերլին ղրկուեցաւ։ Նոյն օր Ֆրանսայի Արտաքին գործերու նախարարը Անգղիական և Ռուս դեսպաններուն այցելութիւնը ընդունեցաւ և Գերման Վարչապետը Պերլին ժամանեց Ֆրանսայի պատասխանը տեսնելու համար։ Հետեւեալ օր կայսեր ներկայանալով ընթացիկ գործերու վրայ տեղեկութիւն հաղորդեց։ Ուրբաթ Ֆրանսական դեսպանին հետ տեսակցեցաւ երկարօրէն։ Նոյն օր տեսակցութիւններ սկսան նաեւ Ֆրանսական, Գերման և Անգղիական դեսպանները Արտաքին Նախարարներուն հետ այն երկիրներուն որոնց մէջ կը պաշտօնավարեն։ Ֆրանսական և Անգղիական թերթերու համաձայն, Ֆրանսա յայտարարած է թէ չկրնար Գերմանիոյ տալ տնտեսական և առեւտրական այնպիսի իրաւունքներ զորոնք չունին Ալճէզիրասի դաշնագիրն ստորագրած ուրիշ տէրութիւններ։ Բայց պատրաստ է աւելի վճռական և որոշ կերպով վերանորոգել իր սա յանձնառութիւնը թէ պիտի պահպանէ բայց դրան քաղաքականութիւնը Մարոքի մէջ՝ հարկաւոր ամէն երաշխաւորութիւն տալով։ Գերման թերթ մը կ՚ըսէ թէ գաղտնիք մը հրատարակած չըլլար, եթէ ըսէ թէ Ֆրանսական երկրորդ զեկոյցը կ՚ընդունի Գերման առաջարկներուն քանի մը կէտերը, ուրիշ կէտերու նկատմամբ բարեփոխում կը պահանջէ, իսկ ինչ ինչ կէտերու նկատմամբ դեռ հիմնական համաձայնութիւն չկայ։ Կը կարծէ թէ ի մտոյ Գերմանիա զեկոյցով մը Ֆրանսայի պիտի յայտնէ իր տեսութիւնները։ Ամէն պարագայի մէջ կը համարի թէ նոր քայլ մը առնուեցաւ դէպ համաձայնութիւն։ Վերջապէս երկուշաբթի առաւօտ Գերմանիոյ Արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ պատրաստուեցաւ Ֆրանսայի պատասխանը և կէսօրէ ետեւ հաղորդուեցաւ Ֆրանսական դեսպանին։ Գերման Վարչապետը կարճ միջոցի մը համար Հոէնքինով ուղեւորեցաւ։ Ըստ Հավասի գործակալութեան, Գերմանիոյ պատասխանը դրաւոր չէ և Գերման Արտաքին գործերու նախարարը դեռ պիտի տեսնուի Ֆրանսական դեսպանին հետ։

Ռոսֆա. Ջարը ամսոյս 8ին ընտանիքով Բիլվ ուղեւորեցաւ Ալեքսանդր Բի արձանին բացման ներկայ գտնուելու և յետոյ Ռուս ռազմափորձերու հանդիսատես ըլլալու համար։ Անցեալ ուրբաթ (Սեպ. 15) հոն թատերական միջնարարի մը պահուն Վարչապետ Մ. Սթոլիփին, մինչ իր օթեակին մէջ կը խօսակցէր նախարարի մը հետ, վիրաւորուեցաւ Օրթոտոքսութիւն ընդունած յեղափոխական Հրեայ երիտասարդէ մը որ քանի մը անգամ ատրճանակ արձակեց անոր վրայ՝ թատրոնին մէջ աննկարագրելի յուզում յառաջ բերելով։ Ջարը անմիջապէս փութաց Վարչապետին օթեակը և հանդիսականներն սկսան աղ. երգը, երբ Ն. Վեհափառութիւնը երեւցաւ ժժգունած և չնորհակալութիւն յայտնեց։ Թատրախաղն ընդհատուեցաւ։ Վիրաւորը հիւանդանոց փոխադրուեցաւ դարմանուելու համար։ Գիշերն ու հետեւեալ օրը հանգիստ էր, բայց կիրակի իրիկուն ծանուցուեցաւ թէ տագնապալի վիճակի մէջ է։ Վերջապէս իր վերջին չունչը տուաւ երկուշաբթի գիշեր։ Ջարը սաստիկ զգածուեցաւ այս մահն իմանալով։ Հանգուցեալին մարմինը զմբուսուելով փեթերսպուրկ պիտի փոխադրուի ազգ. յուղարկաւորութեամբ թաղուելու համար։ Ներկայ պիտի ըլլան Ջարը և բոլոր մեծ դուքսերը։ Թաղման օր որոշուած է ուրբաթ (Սեպ. 22)։ Հանգուցեալը 48 տարեկան էր և նշանաւոր զօրավարի մը զաւակ։ 1884է իվեր պետական կեանքի ասպարէզը մտած էր և հետզհետէ պաշտօնէ պաշտօն բարձրացած։ Ոճրագործը, Պակրով, որ զբաղուարաւ ազատուեցաւ ժողովրդին ձեռքէն, գաղտնի ոստիկանութեան մէջ կը ծառայէր և փաստաբանութեան կաճառի անդամ էր։ Ռուս թերթ մը կ՚ըսէ թէ Բիլվի ոստիկանապետէն խարէութեամբ պաշտօն ստացած էր Վարչապետը և Կրթական նախարարը պաշտպանելու՝ կարծեցեալ յեղափոխականութիւն մը դէմ։ Արդէն իսկ խոստովանած է թէ կանխամտածութեամբ գործած է իր ոճիրը։ Բազմաթիւ փաստաբաններ և պաշտօնեաներ ալ ձերբակալուեցան։ Հրեաները մասնաւոր դողի մէջ են և չատեր հետզհետէ կը հեռանան իրենց ընտանիքներով։ Կ՚ըսուի թէ գնդակները թունաւոր էին։ Թունաւոր գտնուած է նաեւ ջուրն այն աղբիւրին որմէ խմել սովոր է Ջարը։ Ելեւմտական նախարար Մ. Բոքովցկվ վարչապետի փոխանորդ կարգուեցաւ։ — Ջարը Չէրնիկով ժամանեց ժողովրդին խանդավառ ցոյցերուն մէջ և գինուորներ աչքէ անցընելէ և տեղւոյն երեւելիներն ու Զէմսթվոի անդամները ընդունելէ ետեւ Բիլվ վերադարձաւ, հիւանդանոցին մէջ հոգեհան-

զբաղան արարողութեան մը ներկայ եղաւ և յետոյ ընտանիքով մեկնեցաւ Սեւասթոփոլ։

Պոլիս. Անցեալ չորեքշաբթի նախորդ Շահը կատարեալ պարտութիւն կրելով դէպ հիւսիս փախաւ։ Եփրեմ Խան և Զօր. Պահատուր իրենց բոլոր ոյժը դարձուցած են հիմա Սալար էտ Տէօվլէի վրայ, որ Շնացող միակ նեցուկն է Շահին։ Անոր պարտութեամբ կը վերջանան յետաչըրջականներու ջնջումը և ներքին պատերազմը։ Կառավարական զօրաց հրամանատարը Վարչապետութեան հեռագրած է թէ կը յուսայ ի մօտոյ ձերբակալել բուն իսկ Շահը։ Ցաղթանակի հանդէսները պիտի սկսին Րամազանէ ետքը։ Դերման թերթ մը կ'իմանայ թէ նախորդ Շահին երկրորդ եղբայրը, Սալար էտ Տէօվլէ, ինքզինք Շահ հրատարակած է Քիր հանչահի մէջ, 30 տարեկան է և չատ կը յուսայ իր եղբօրորդւոյն տեղն անցնիլ։

Հէյտէլպըրկ. Կիրակի Վիէննայի Բաղաքապետարանին առջեւ հսկայ ցոյց մը եղաւ ապրուստի սղութեան պատճառով։ Ցոյցին կը մասնակցէին 40,000 հոգի և իրիկուան դէմ անկարգութիւններու պատճառով ձերբակալութիւններ եղան։ Երկուշաբթի Սպանիոյ Պարսելոնա քաղաքին մէջ խռովարարական կազմակերպութիւն մը երեւան հանուեցաւ, որու կը նախագահէ անիշխանական մը և կ'անդամակցին Սպանիացիներ ու օտարազգիներ և բոլոր անդամները, բայց ի երկքէն, ձերբակալուեցան։ Սպանիական չատ քաղաքներու մէջ գործադուլ սկսաւ։ Երկաթգծի կացութիւնը ծանրացաւ և սահմանադրական երաշխաւորութիւնները դադրեցան ամբողջ երկրին մէջ։ Շարժումը յեղափոխական է և արտաքին դրդումներու կը վերագրուի։ Անցեալ չարթու ալ Փորթուկալի մէջ երեւան հանուեցաւ արքայական դաւադրութիւն մը և չատեր ձերբակալուեցան։ Զինու մէջ յեղափոխական չարժում մը կայ կայսրը տապալելու համար։ Զէնկթու դրաւուած է ապստամբներէն և փոխարքային ընտանիքը սպանուած։ Զօրաց մէկ մասը անցած է յեղափոխականներուն կողմը։ — Եանայի բորբոքումը կը չարունակէ։ Լալան մեծամեծ վնասներ հասցուց, կառավարութիւնը օգնութեան փութաց վառնդեալ քանի մը քաղաքներու։ Բարեբախտաբար նիւթականէ զատ կեանքի կորուստ չծանուցուեցաւ։ Ցնցումներ անպակաս են։ — Սան Ճոզէյ յայտնաբը յայտնեց Նափոլի տարուեցաւ և աւազան մտաւ։ — Պելճիոյ կառավարութիւնը մտադիր հսկողութիւն կազմակերպեց Դերմանեւպելճ սահմանագլխին վրայ։ Բայց պէտք չտեսաւ 1906—8ի դինուորները զէնքի տակ կոչելու։ Եւ որոշուեցաւ պահեստները արձակել։ — Լոնտոնի ծով. ապահովագրութեան պաշտօնատունը պատերազմի վտանգի դէմ ապահովագրութեան տակ սահմանած է առ հարիւր 5 մինչեւ Սեպտ. վերջ, 10 մինչեւ Հոկ. վերջ, իսկ 12 մինչեւ տարեդարձ։ — Գերմանիոյ ազգ. դրամատան զեղչի տակը 4½ ին բարձրացաւ։ — Պուլկարիոյ կառավարութիւնը ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը չահեցաւ երեսփոխանական ընտրութիւններուն մէջ։ Ընդդիմադիրները պիտի ունենան 20—25 աթոռ միայն։

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք պետական եւեմտացոյցի ցարդ ընդունուած զեղչերն են պատերազմական 130,000 ոսկի, ծովային 127,000, անտառներ և հանքեր 42,200, առեւտր. և հանրօգուտ 120,000, կրթական 83,000, դատական 73,000, Շէյխ իւլ Իսլամ 50,000, արտաքին 23,750, պետական Խորհուրդ 3,308, տէֆթէրխանէ 11,664, հեռագ. և թղթ. 74,500, հաշուակալութիւն 2,158, ներքին 119,700, ընդհ. ապահով. 45,000։ — Բ. Դուռը կրետէի պաշտպան տէրութիւններու դեսպաններէն պատասխան ստացաւ թէ կղզւոյն բարձր քոմիսէրին պաշտօնը կ'աւարտի ամսոյս 29ին և թէ որոշուած է ուրիշ մէկը չկոչել այդ պաշտօնին և ներկայ կացութիւնը չարունակել։ Այժմ կ'սպասէ իր երկրորդ ծանուցագրին պատասխանին։ — Եմէնի բարհնորոգումներու յանձնաժողովին տեղեկագիրը նահանգին պէտքերուն տեղեակ Հիւսէին Հիլմի փաշայի ուսումնասիրութեան ենթարկուեցաւ։ Ցետոյ պիտի յղուի նախարարական յանձնաժողովի մը և ի վերջոյ նախարարներու խորհրդին։ — Բ. Դուռը Շէմանեանի հեռագիրներէն իմացաւ թէ Ներակուտական Սպտ իւլ Գաատէրի և Սէյտ Թաայի ընդհարումը մեծ կարեւորութիւն չունի, ուստի հրամայեց հաչտարար եղանակով փակել խնդիրը։ Միեւնոյն ժամանակ Թուրք լրագիրներ խստիւ կը բողոքեն Ներակուտականին ընթացքին դէմ։ — Տավուտփաչայի զին. փոխարքն անօրէն Զէյքի պէյ Շքոտարացի Մուսայէ սպաննուեցաւ։ — Ենիքէօյի թաղապետական ժողովի նախորդ նախագահ Սաիտ Հալիմ փաշա, որ պաշտօնանկ եղած էր, իր պաշտօնին մէջ վերահաստատուեցաւ փոխ քաղաքապետին հրամանով։ — Ալպանիոյ մէջ վիրաւորուած Էսհէմ փաշայի թեւը կտրուեցաւ։ — Սոֆոհ,

իսլամացումներու և կրօնափոխութիւններու յաճախումը նկատելով, կը պահանջէ քաղաքային օրէնք մը որով ճչտուի ամուսնանալիներու տարիքը և կրօնական իշխանութիւններ չկարենան ամուսնացնել անչափահասները։ — Ջին. ծառայութենէ զերծ մնալու համար դրամական վճարներու ընդհանրէն այսուհետեւ իրենց նիւթական վիճակը ցոյց տուող գիր պիտի չպահանջուի։ — Ռազմանիւթ և հրացան սկսան ղրկուիլ Ափրիկեան Տրիպոլիս, և Իտալական թերթերու կողմէ թուրքերու վերագրուած արարքները պաշտօնապէս հերքուեցան։ — Պոլսոյ ելեկտրական ընկերութիւնը դործի ձեռնարկեց։ — Ըստ Թանինի ցարդ 26 Հայ, 9 Հրեայ, 8 Յոյն, 4 Պուլկար և 1 Սերպ ղրկուած են Եւրոպա պետական ծախքով ուսանելու համար։ — Շէյխ-ուլ-Իսլամի լմբագիր Զէքի պէյի սպանիչներուն դատը սկսաւ։ Մրցաստանեակները բոլորովին ուրացան իրենց ոճիրը և վկաներ ներկայ չէին լսուելու համար։ Ուստի դատը Հոկ. 9ի յետաձգուեցաւ։ — Այս չաբթու մայրաքաղաքս ժամանեցին Տր. Րիզա Թէվֆիգ պէյ, Նէմիպ Մէլհամէ, Նազըմ փաշայի քննիչ յանձնաժողովը և Գարրիէլ էֆ. Նորատունկեան։ Մեկնեցան Հանր. Պարտքի Վարչութեան, Բէյրութի, Քրէտի Լիոնէի, Սէլանիկի գծին և փարոսներու տնօրէններէն Մ. Փիսաս, Մ. Լոնպարտօ, Մ. Նավօ, Մ. Ալեքսանտր Բալի և Մ. Էմիլ։ — Հնտախտաւորներու համագումարը եղաւ 2 028, որու 1 137ը ժեռած, 681ը աղէկցած և 210ը դարմանի տակ են։

Նահանգներ. Կրետէի պաշտպան տէրութիւնները Յունաստանի Թագաւորին ի Քովիէնհակ ծանուցադիր մը տուին թէ որոշուած է ուրիշ մէկը չկոչել Կրետէի կոմիսէրի պաշտօնին։ Հիւպատոսներն ալ նոյնը հաղորդեցին կղզիին կառավարութեան։ — Վանայ նահանգին Տիգրի և Գարչուլը ցեղերը ընդհարումի մը հետեւանքով պաշարուեցան զինուորներէն և խոստացան անձնատուր ըլլալ՝ իրենց կողոպուտը վերադարձնելու պայմանով։ — Զօրէ և Միջագետքէ այրերէներու ընդհարում, ուղտերու յափշտակում և սպանութիւններ, Պասրայէ ալ աւազակութիւններ կը ծանուցուին։ — Էլասոնայի կառավարչին թելադրութեամբ տեղւոյն գաւառապետը ձերբակալուած է ոստիկան զինուորներու հրամանատարէն։ — Մանասթըրի մէջ հնտախտի պատճառով երկրորդ անկարգութիւն մը ծագեցաւ մոլեռանդներու դրդումով։ Սէլանիկի մէջ ալ Հրեաները ցոյց մը ըրին՝ իրենց ցեղակիցներ ստիպելով որ վաճառատուները փակեն։ — Էսկիշէհիրի մէկ գիւղին մէջ մարդ մը Էսկիշէհիրցի կին մը և անոր 13 տարեկան աղջիկը 15 ոսկիի կը ծախէ քանի մը հոգիի, որոնք աղջիկը պահելով մայրը ուրիշի մը կը ծախեն 8 ոսկիի։ — Օսմ. Պանքայի քննիչ Մ. Բոսի Պիթլիսէ, Վանէ և Տիարպէքիրէ եւս մանուածիւղ հաստատած է նաեւ Խարբերդի մէջ։ — Ատանայի կուսակալը կը հերքէ սա ղրոյցը թէ իր նախորդը, Ճէմալ պէյ, ուրիշի մը անունով 30,000 արտ. վար բարերար հող գնած է Ատանայի դաշտին մէջ։ — Իզմիրի Գերման նամակատան գաւաս Ալի Ժանտախէ մեռաւ մաքրանոցի մէջ։ — Տէպրէի բանտէն 23 հոգի փախած են։ — Զագըրճալըն հետապնդող Զէրքէզները երկրորդ պատուհաս մը դարձած են իրենց աւազակային չհատատակութիւններով։ — Խոյթի մէջ Քուրդեր իրարու դէմ ելած և քանի մը հոգի մեռած և վիրաւորուած են։ — Ճիզանի ճակատամարտին հրամայող Գնդ. Դալիլ պէյ Սէյիտ Իսրիսի ձեռք գերի ինկած է։

Ա.-Եպ. Ժող. Կիրակի Բերայի Սբ. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ տօնուեցաւ Կ.պոլսոյ Հայ Աւետ. եկեղեցիին քարոզիչ Փրոֆ. Յակոբոս Ճէճիզեանի պաշտօնավարութեան կէս յոբելեանը։ Հոծ բազմութիւն մը փութացած էր լեցնել ամբողջ եկեղեցին։ Խօսեցան հովիւէն զատ Տ Եղնիկ Վրդ. Պապայեան Պատրիարքական Տեղապահ Հօր կողմէ, Վեր. Տր. Հ. Ս. Պարնըմ Միսիոնարական Ընկերութեան կողմէ և Վեր. Յով. Ճէճիզեան Լանկայի քոյր եկեղեցիին կողմէ։ Ամէնէն ետքը յոբելեարը քանի մը յուզեալ և յուզիչ բառերով բեմէն իր չնորհակալութիւնն յայտնեց ամէնուն, և յոբելեարին անունը, ծերունազարդ Վեր. Սահիան Իւթիւճեան, տուաւ վերջին օրհնութիւնը։ Այնուհետեւ սկսան չնորհաւորութիւնները։ — Երուանդ էֆ. Ս. Մարտիկեան, որ չորս ամիսէ ի վեր կը ճամբորդէր Եւրոպայի և Ամերիկայի մէջ, մայրաքաղաքս վերադարձաւ, նմանապէս տպաբանատէր Վահան էֆ. Մատթէոսեան, որ արձակուրդի գացած էր Եւրոպա։ — Թալասի Ամերիկեան հիւանդանոցը, որու վարիչն է Տր. Հուվըր և առաջին հիւանդապահը Ամերիկուհի Միս Ֆիլփս, բաց է ամսոյս 4էն ի վեր և հիւանդներ կ'ընդունի։ — Լանկայի եկեղեցւոյ նախորդ հովիւ Վեր. Գ. Դ. Տէմիրճեան հինգշաբթի մայրաքաղաքէս Լոնդոն ուղեւորեցաւ աստուածաբանական ուսումներու հետեւելու համար։

Հայ Ժող. Խառն Ժողովը անցեալ չորեքշաբթի որոշեց կառավարութենէն նիւթական օգնութիւն

խնդրել Սասնոյ կարօտեալներուն համար, մինչեւ նոյն ժամանակ հանգանակիչ մարմին մը կազմել անոնց եւ ուրիշ կարօտեալներու համար նպաստ հաւաքելու պաշտօնով։ Նոյն օր լիազօր պատուիրակի հրամանագիրը յանձնուեցաւ Յօճասարեան էֆ.ի, որ հետեւեալ օր ղէպ Երուսաղէմ մեկնեցաւ։ Ուրբաթ վաւերացուց Պուլկարիոյ թեմին վարչային կազմակերպութեան հրահանգը եւ որոշեց Պուլկար դեսպանին յանձնել, Երեսփ. Ժողովը, որ ինչպէս գումարուած էր, դժբախտաբար չկրցաւ օրինական մեծամասնութիւն ունենալ։ Շաբաթ Տեղապահ Հայրը Ներքին գործերու նախարարին այցելեց եւ գաւառային սպանութիւններու եւ գանգատներու վրայ խօսեցաւ։ Նաեւ խնդրեց որ Արմաշի ուխտագնացներուն դիւրութիւններ ընծայուին։ Նախարարն յայտարարեց թէ հարկ եղած հրահանգները տրուած են Մուշի կուսակալին եւ բաւական զօրք ղրկուած է Վան եւ տեղի չկայ վրդովուելու։ Իսկ Արմաշի համար խոստացաւ Առողջապահական Խորհրդի դիմել Իզմիթի քառանթինան առժամապէս վերցնելու համար։ Տեղ. Հայրը նոյն օր չկրնալով վարչապետը տեսնել՝ երեք չաբթի մասնաւոր այցելութիւն տուաւ անոր եւ նոյն հաւաստիքները լսեց։ Ապա վերստին այցելեց Ներքին գործերու նախարարին, որ հաղորդեց թէ մինչեւ չորեքշաբթի դացող ուխտաւորներ քառանթինայէ զերծ պիտի ըլլան եւ թէ Մխիթիր Օսման փաշայի խօսքերը չափազանցուած են եւ անոր նկատմամբ որոշում տալը Պատերազմական նախարարին կը պատկանի։ Տեղապահ Հայրը ապա փութաց Պատերազմական նախարարին քով, որմէ իմացաւ թէ նոյն մխիթիրին քննութիւնն աւարտած է, բայց տեղեկագիրը դեռ չէ մատուցուած։ Սակայն անոր քննչի պաշտօնը դադրած է միայն եւ ճիշդ չէ պաշտօնանկութեան լուրը, որ ծագում առած է Պաղատաի զօրաբանակի (այժմ չորրորդ) քննիչին փոփոխումէն։ —Իրաւաբանական Վարժարանի կողմէ Պատրիարքարանի պատասխանուեցաւ թէ նպաստընկալ 17 ուսանողներուն ինը միայն յաջողած են կարգ փոխել։ Մնացեալներուն մեծ մասը քննութիւններուն չեն մասնակցած դեռ։ —Այրիախնամ յանձնաժողովը սերմնացու խնդրող Բուլղարիոյ պատասխանեց թէ այդ իր նպատակէն դուրս կ'իյնայ եւ կրնան Հ. Բ. Ը. Միութեան դիմել։ — Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, որ 500 ոսկիով Քուրդ աղաներու եւ վաչխատուններու ձեռքէն ազատած է Մշոյ գաշտի կարգ մը գիւղացիներու հողերը, յանձն առած է նոյնչափ գումար մը եւս յատկացնել Սասնոյ պարտական Հայերու նոյն կարգի հողերը ազատելու համար։ Նպաստաւորեալները յետոյ մաս մաս պիտի հատուցանեն այդ գումարը, որպէս զի ուրիշներու ալ հողեր ազատուին անով։ — Ներքին գործերու նախարարը Ցրանասյի դիմումով Երուսաղէմի կառավարչին հրահանգ տուաւ Բեթղեհէմի Հայոց Թոյլ չտալ որ իրենց գերեզմանատունը Ցրանսական հիւանդանոցին մօտ հաստատեն։ — Ախլաթի Տապավանք գիւղի Տ. Ծովհ. քահանան պարզ վէճի մը պատճառով երկու հոգի սպանած եւ մէկ հոգի վիրաւորած է կառքի փայտով։ Վանայ Քուրդերը սկսած են, կ'ըսէ պաշտօնակից մը, լճին Հայ նաւավարները ջարդել։ Մուշի փոխառաջնորդը կը տեղեկագրէ Հասանօվա գիւղին մէջ հաստատուած Մահմուտ աղայի բռնակալութիւնը եւ անզգամութիւնները, Սրխթոնքցի Ազիզի եւ Միրզօի գողութիւնները եւ ոճիրները եւ ուրիշներու անլուր չահատակութիւնները եւ տեղային կառավարիչներու սոսկ անտարբերութիւնը։ Ջնգուչի հոգեւոր պետերը Ջերմիկէ (Տիարպէքիր) կը հեռագրեն Պաշըպէօյիւք Հաճի Մէհմէտի եւ կնոջ բարբարոսական արարքները եւ տեղւոյն Հայերու արդահատելի վիճակը։ Խարբերդի կուսակալը կը հեռագրէ Ջալացքէ մը վերադարձող Թէլ գիւղացի Պօղոսի սպանումը եւ մօրը Մարիքայի վիրաւորումը անծանօթներու գնդակներով։ Ճէզիրէէ (Տիարպէքիր) կը հեռագրուի թէ տեղւոյն 40 տունուր Քազդէացիները իրենց բաւող եկեղեցի մը ունենալով հանդերձ ձեռնարկած են Հայոց սեփական գեանի մը վրայ եկեղեցի չինել պարտադանց կառավարչին օժանդակութեամբ։ — Ցրանսացի հնաբոյժ Մ. Պէրթի, որ խոստացած է ամէն տարի 100 տուփ չերամի հունտ նուիրել Ատանայի կարօտ չերամաբոյծներուն, չնորհակալութեան նամակ մը ղրկուեցաւ Պատրիարքարանի կողմէ։ — Ռուսահայ համակրելի վիպասան Պ. Սեւեփս Ահարոնեան կիրակի Բերայի մէջ յոյժ չահեկան ու չինիչ ատենախօսութիւն մը ըրաւ ազգին ներկայ կացութեան եւ պէտքերուն վրայ եւ իր լուրջ տեսութիւններով ու թելադրութիւններով աքանչացուց ամէն կուսակցականներ եւ ոչ-կուսակցականներ։ — Կաթոլիկ ազգայիններու Ընդհ. Ժողովը արտասովոր նստի մը մէջ միաձայնութեամբ որոշեց Պատրիարք չճանչնալ զԹէրզեան։ — Մահասպրէկ կը ծանուցուի մահը Արշանպէկեան զինուոր Ծովսէփի եւ Միքայէլի, որոնց թաղումը կատարուած է Ծոյն ծէսով եւ զինուորական պատիւներով։

اوەدەپار هفته‌لق غزته — درسعادته بابیل هاوسی — مدیر مسئول ـ صمویل ق. هاروتیونیان

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ
Տարեկ. բժնեգին 40 դհ.
Ամերիկայի հմր 2 Տոլ.
Անգլիոյ ,, 8 շիլ.
Ուրիշ երկիրներու ,, 10 Ֆր.
Ձեւաքի համար 40 փարա
Տառուցման գիները չափաւոր

ԱՒԵՏԱԲԵՐ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
—·—
Խմբագիր Հ. Ս. Պարնըմ
—·—
Պայազէտ Հասան,
Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER
AN ARMENIAN WEEKLY
—·—
EDITOR H. S. BARNUM
—·—
American Bible House
Cons/ple, Turkey

TERMS
An. Subscrip. Ps. 40
U. S. A. $ 2
England Shils. 8
Other countries Frs. 10
Single Copy 40 Parat
Advertising rates on application

ԱԶԴԵՐ
ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ

Ընդարձակը 320 էջ, $3\frac{1}{2}$ դահ., Համառօտը 128 էջ, 60 փարա։ Հասցէը Արեւելեան Որբանոցին յատակացեալ է։

Բովանդակութիւն. —Վիճակագրական, Բարոյախօսական, Երգեր և Առակներ, Ընտանեկան և Օրիորդաց յատուկ, Ծաղագս ամուսնութեան, Մեր փոքրիկները, Հայ մայրերուն յատուկ, Մեր խոհանոցը, Հարցարան, Կրթական, Երիտասարդաց յատուկ, Առողջապահական, Առանին դեղարան, Բժշկական, Մարդուս էն ահեղի թշնամիի՝ Փոլէրայի՝ դեղ և դարման, կեանք երկարելու տասնաբանեայ, Ծաղագս մանուան, Գործք մարդոց, Երկրագործական, Պատմական, Այլ և այլք, Զուարճալիք, 10 ոսկինոց մրցանակաւոր խնդիրներ, Կենսագրական 12 լուսանկարներով ու Ծանուցումներ։

Կեդրոն վաճառման Մատթէոսեան Տպարան, Ամերիկան խան, Առաջնակարգ Գրատուներն փնտռել։ 1—10

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴԱՍԵՐ
1912 Տարուան Համար

Ծառայիկայ 1912 տարուան թէ՛ Հայերէն թէ՛ Հայ-Թուրքերէն կիրակնօրեայ Դասերը հրատարակուած և վաճառուելու պատրաստ են։ Գալ տարուան հատորը ծաւալով ներկայ տարուանին կրկինն է և երկու վեյամեաններու դասերն ալ կը բովանդակէ։ Այս կրկին հատորին գինն է 2 դահ.։ կը փափաքինք որ ապսպրանքները կանուխէն ըլլան, որով բաւական միջոց պիտի ըլլայ դասերը Նոր Տարիէն առաջ վերաքաղ ընելու։

ՄԵԶԻ ՂՐԿՈՒԱԾ ԳԻՐՔԵՐ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՏԷՐ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, կեանքն ու Գործերը, Գրեց՝ Երուանդ Տէր Մինասեան։ Էջ՝ 101, Գին՝ 25 կոպ. Տպ. Ք. Բարխուդարեան, 1911, Մոսկուա։

ՎԵՀԱՓՍՈ ԻՋՄԻՐԼԵԱՆԸ, Գրեց՝ Բժիշկ Միմէոն Շահ-Նազարեանց։ Տպ. Ե. Աւետիքեան, 1910, Մոսկուա, Էջ՝ 72։

ՄԱՆՉԻՍՏՐԻ ՀԱՑ ԳԱՂՈՒԹԸ, Մուշեղ Եպսկ.ի այս նոր գործը, որ Ազդի մէջ հրատարակուեցաւ իբրեւ թերթօն, գիրքի վերածուած և զարդարուած է գործիչներու գեղեցիկ պատկերներով։ Ունի 270 էջ և գինն է 50 ասէնթ։

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԴՐԱՑՈՒՅԱԿ, Ս. Եաղճեան Գրատուն, Գրատան սեփական հրատարակութեանց հինգինակներուն պատկերով։ Փափաքողներու ձրի կը ղրկուի։ Դիմել Ս. Եաղճեան Գրատուն, Սուլթան Համամ, Պաղրճըլար, թիւ 11, Կ. պոլիս։

ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ
ԲԱՌԱՐԱՆԻ ՊԷՏՔ ՈՒՆԻՔ?
ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏԵԼԻՆԷ
ԱՆԿԼՕ-ՀԱՅ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԲԱՌԱՐԱՆԸ
1136 ԷՋ 800 ՊԱՏԿԵՐ
Լաթակազմը 70 կիսակաշի 75 Դահեկան
ՀԱՍՑԷ ՓԱՓԱՋԵԱՆ, ՊԱՅՈՒ ՀԱՌՈՒՍ

17—26

Հոգեւոր պաշտամունք՝ վաղը, ժամը 4ին (Ը. ե.), Կոստիկեան բնակարանին մէջ, Պօյաճըգի։ Պիտի խօսի Պատ. Գ. Ղ. Գուշտուբաճեան։

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
ՖԻՆՃԱՆՃԸԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ